

A.S.PUUSKIN

БРЪА
ОНООН

78631

A.S.PUUSKIN

БРЬА
ОНООН

SUDAARЬSTЬVA
SAQA SIRINEEOJI BECEETTIIR SUUTA
MOSKUBA·1937·ÇOKUUSKAJ

Wr.

Puuskin оюу ердөгинеөсөн.

E. Giejman gravyyrata.

ULUU POJET QOHOONNORO

1937 с. олунинжу 10 күнүрge Советскеj Союзus пjiисса
uluu pojiet A. S. Puuskin өлөүтэ 100 сылтуолбутун belle-
teeвите. Уjetten-үjeөө kihi аjмаqqa веjetin sьgdyk аатып
qaallarыт pojiet Peterburga ылааqtaaqь ръгавьбытальств-
ватьын stoliissatыgar omuk aristokraata, вahылаан олорыт
occotooqу uopsastыва lакъая Danties өлөрүте. Njiissca
noruotun uluu pojietin ылааqtaaqь, вaajdar kuluttara er-
detten вeлемненен baran dujelge oqtorbuttara.

Өкөөбырыскеj Sossijaliiskaj Rebolyyssye jnnine Puuskin uwylyjderin emie ataaraar etiler, braaqtaaçy vylaaha, bursuaasja Puuskin surujuularып maassanъ alvypplaarъ vejelerin interiesteriger sъnyaaraar onon-manan „tupsara“ ularытта satyballara.

A. S. Puuskin gienije, kini umnullubat ajylara ьлааqtaaçy vylaahygar, battalga vukatып sъnyaana suoq ete, onop vichqa kuyhe kyysteeq Puuskin surujuularып bursuaasja taraaçынан laaqtaan tarbyg kъhamtъj kөnnөry qaalvya. 1880 s. Moskivaqa Puuskinqa raametinjik ahylarыgar njuucca biller surujaaccыta Dostojiebskaj revolyyssye utarъ tyb eppite.

A. S. Puuskin njuucca litieratuurnaj tъlyn ajvya, kini vayg dojdu litieratuurañt gienije buolar.

A. S. Puuskin vihigi biriemebeitiger toloru sъnyaappaaq, kini tъlpaalaçып keriete, kini aatyn keneqeski da kelyeneler umnuoqtara suoqa. Ujeler aahan ihiegtere, Puuskin aata qajaan da qaalъa. Puuskin—njuucca noruota ajqallъy, kyөn tuttar aata. Kini njuucca kuljtuuraturgar syunken savdyal keespite. Kini surujuulara yөreqirii (грамотность) tөrdyn oloqtoobuttara. Puuskin tъllarыpan elveq melyjyөyen aqsaappaaq çonnor saqardыlar. Baaj, imiges njuucca tъlyn Puuskin olus yөhe tahaaran kinini aan-dojduga orduk çenke tyb onqordo. Puuskin njuucca litieratuurañt cөmсөkөtyger turar, ol ihi Puuskin surujuulara vayg omuk tъllarыgar peceetteten taqsывта taqsa da turar.

Puuskin surujuulara Sovietskej biriemeede maassaqa bert kienqik tarqannыlar. Aaqaaccь, surugu bileecci aqsaana urukkutaaqar biligin doqsunnuk yunne. Sovietskej aaqaaccь Puuskinь bille uonna yөreter daqapъ. Puuskin surujuulara tөhе eme melyjyөn eksempleerinen peceetteller.

Sovietskej Sojuus vayg noruottara Puuskinь vejelin tъllarыpan aaqar buollular. Onu vihigi kuljtuurunaj rebolyyssye syunken qotuutunan, kъjaftypan aacъaqtaaçpъt.

Puuskin maassaqa noruokka surujara. Kini noruota qahan da umnubat ete. Puuskin noruota kytta bert kъtaanaq sitimneeq ete. Noruot tъlyn yөreteeri kini bahaardarъ, noruot munjinjustar sirderin kerijere. Uus-uran litieratuuraqqa aan vastaan Puuskin noruot tъlpaaq tъlyn killeren oloqtoobuta. Aatygvet „Paametinjik“ dien qohoonugar kini

sovietskej noruotu, ьссать Sovietskej Sojuus noruottarañt kytta kepseter.

Min suraqym uluu Urutus Sirin aqjalya.
Miigin kim vaar aaraas tylaaq vayg aaltъ —
Sioseen tujgun siene, bilinni çilkej tonus,
Plin, qonuu doqoro qalmъyk.

Min lilem utyс چај shugunnarara,
Miigin noruot onon ergе dыb тартъ —
Кылктаaq уյевер көнүл аатьдатым,
Оqtutuvi ahyd dirim.

„Derievine“ dien qohoonugar (1819 s.) Puuskin sujivuta:

„Оо, мин санам сатата syreqi еректиер виолбатаоръ!
Тоjo, тиоq ihih min tyesper көчүүhe suoq төлөn изаяж?
Тоjo шиеq ilis tъl uordaq etigen talaaaq anammatasaq?
Вайг kulut soro ьлаaqtaaçy ьльтьлан suullaryn
Battammataq noruot vaar buolaryn, doqottoor, kөryөm duo?
Keneqeihin keneqes— сырдаавт көнүl ije sirim yrdynen
Kere sardana ere тыган taqsa buoluo duo?“

Ol biriemeede Puuskin „billileeq, kөryyleeq“ ьlaaqtaaçy vejete noruot tuhagar kъhaapъa dien erenere. Ikki sъl buolan varan Puuskin төrөөвүт dojdutun, istuoruujatyn kъtaapaqtyk ьльтан varan „Rossijaaqa выыргыttan kihи kulut buolaryn aljçaqqajdaaq ajmalqjan ere vukatып ehie ete“ dien eppite. Dekabriistar ygystere Puuskinь kytta doqordoholloro. Bastaanjnjanь dekabriistar velemniillerin Puuskin serejere. Bastaanjnja qottorbutun kenne Njukulaj I Puuskinь ьцыган ылан: „En Petervurga Aqsынпъn 14 kynyger заалыq buollar senaatyskaj puloscakka sъlycьhыaq ete duo?“ dien ьжyррьтар gar Puuskin sudurgutuk „doivoonuot ete“ dien qorujdaavta.

Ajar oloqqa ionna oqsuhuuga-rojiet ionna гырасданьын Puuskin ьцыгар kuolahыn melyjyөnner ihittiler. Puuskin vihigi Sovietskej surujaaccыvt. Puuskinь Sovietskej Sojuus vayg omuktara bileller. Puuskinь njuuccalar, gurusifitlar, tataardar, bureetmonguollar, qalmъktar, cubaastar, saqlar, ebenkiler— viir tenqe тартыllar; Puuskin uluu гырасданьын aata kinilerge viir tenqe ьткетавылаq, ро-сuoftaaq.

A. S. Puuskin surujuulara saqalъ urut bert aqjaaqtakъ tylbaastammyttara. Urukku tylbaastartan Ojuunuskaj, Baj-aarap, Ellej tylbaastara SASSR qahattarыgar въна tardylan taqsывтыra. 1936 s. Moskivaqa Dietgiis bBSLKS KK ooqo litieratuurañt tahaarar isdaatelistibete „Baýksyt

ионна вальк тухунан skaaska" (С. Ванылајар тывааха) тahaарыста.

Sudaarystyva Saqa sirineeqi бекееттүр суута тahaарар usbuorunjugar talibbyvt A. S. Puuskin qohonnoro (P. A. Ojuunuskaj, Uurastyrap, Ellej, Саңықал, Tallan Byre, B. Cireejер тываастара) kiirdiler.

Mantan urat Puuskin talibbyvt pruosatyn Goslitisdaat вьыл тahaарар.

Saqa ASSR noruota, eder ьссата пижисса uluu pojety A. S. Puuskin аյыларын (surujuularын) bileriger, yөreteriger usbuorunjuk ulaqqappык kemelөhye dien ereniller.

Bu usbuorunjugunan oloquran Puuskin atyn da surujularын Sudaarystyva Saqa sirineeqi бекееттүр Suuta тahaarar sorugu vejetiger ьынбар. SASSR noruota A. S. Puuskin валь surujuularын Saqalъ тьылан bert sotoru qajaan daqانь даацьааттаа.

S. Bataakap.

Puuskin aptoprieta.

SIBIIRGE PASLAANJNA

Sibir uruud in tygeqer
Syñkene tuluurgut tyspetin,
Sanaaqyt yrdyk çuluura,
Sanjnъяар саң yleqit syppetin.

Erej taptallaaq вальха —
Erelgit, вальк iin tygeqer
Ceäditer-yөrder виолюоца,
Keteher kemnergit kelieqe!

Qaaжъ-qaatърга ilniger
Min kөпүл тыльм tiljerini,
Qaaжъ qappaqын sajannar
Bыгааттањь, taptal kiirdinner.

Qandalь ьывава вьхытан,
Qaaжъыгыт aljçanan — аапъгар
Көпүлгүт yөre kөrsyeqe,
Bыгааккыт bolotu bierieqe.

CAOJЫLOJAN тывааха.

CAADAAJAPKA

Taptal, erel, aat-suol alvьna
Tardan, өrdyk көсүппете,
Oqo saas oonjnjuuta burioluu,
Өher kydennii syppyte.

Dekse daa sanaa orgujar.
Өlyy вылааңып аппъгар
Dojdubut ыпсык ыңғытьп
Kuttuun dolguja isteit.

Taptallaaq тартыбып keteher
Taalar minjniges kemini —
Өregej kenyл kelerin
Өrejөn tyrdesten kyytebit.

Kenyл вақата ваагына,
Cieske syreqpit тьнплааңар —
Doqoor, ije sirbitiger
Duusa kere вақатып vierieq.

Sargъ sardaqa taqsyaqa,
Ataas, еren: uluk uituttan
Rossija uhuktuoqa.
Saar вылааңып urusqalъgar
Aaprytyп aattaan surujiuoqa.

TALLAN BYRE тұлаана

DERIEBINE

Ajqallıyyınp ejigin, icciteq sirbin,
 Ajar ilbis, yle, sıpnıjalaç alahatıp,
 Min kynnerim kəstyvet qalqahata
 Manna çol, umnulqan tyəhyger ustар.
 Min ejienebin: saardar ajylalaq uoruktaryň,
 Maalp kyndy astaryň, kərderyn, minuularып
 Duup ojuur illeeq tıanyaп kuugunugar,
 Duraar qonuu im-njim ciimputugar,
 Sanyt sanaa taptallaq çyagetiger —
 Saalıtyr kercyleq aatgar atastastyň.
 Min ejienebin: min taptaatyst —
 Bu vaşk-sargı en ojuurgun,
 Kini soryyn kylygyn, kere ytye simeqin,
 Bu qoduha sirin, kini syltaaq kylaastaryň,
 Kini iiretin ihineeqi sırdaq yreqterin.
 Inniber iti qamsıyt qartıypalar baallar:
 Ikki kyel kyøq ursun iennerin kəgəvyn.
 Onno ayt vałksyt vaagıha maqqajar,
 Olor keteqteriger — qas da qaljcaajýalar,
 Kurvii çaoqy sonuokıar, ıgaq ıñıllıvıt çieler,
 Kuurbataq bierekke meneek vaqıvt syəhyler,
 ıvävıdaan kuumdalar, kynattalaq mieliqseler —
 Iti inniber baallara kəsteller;
 Ergicci eңsyjyy, yle suola vaagıp kəgəvup.
 Min manna tylyk qandalatıttan vıyanapamtyň,
 Min kygçıkka çol yөryytyn bularga yөgepevin,
 Yөrenepin — kenyл duusavınan sokuonu ıtygylyrga,
 Yөrege suoq çon saqatın aqszıspakka,
 Kilvikteeq kərdehyye ańpıyan qorujuurga,
 Sieqsit uonna akaar sıtyja-alvíp suolunan vılbıt
 Kilvienneeq ketit anallaręgar ımsıtybat buolarga.
 Yjetten yjeqe aatıvıt, yrdyk oraakullartan,
 Yөryyleeq ytye tılgıt vi manna,
 Bu min sydy vyəm oloqpor orduk ihillimtie,

Piiskin diekabriistar ottolorugar.

D. Nj. Kardouskaj ojuute.

Kini kihi syreqljçıitit tylyk uutun ketytymtye,
 Bu min tyøsper yle aýtınjı uotun ıvatımtıa,
 Kihi duusatıp dirıq khyatıgar
 Ehigi ajar sanaaqıt orduk sitimtie buolaaraj diemmin
 Ehigitten vi ıjıta-muhıja turavыn.
 Ol ereeri vi manna cımaan sanaa duusavıp qaraqardar:
 Iti kəqerət..kyøq sirem qonuularga
 Qaraqa çiikej vınyı əlyyleeq saatı tenijvitin
 Ikki ataqtaaq ataha — min belietii kəgəvyn.
 Qaraq uutun kerbeteq, ıpsık dieni istibeteq,
 Sokuonu-suolu kerbeteq, ujaqas sanaapı bilbeteq
 Anal-caas aatınan kihi ajmaq vıstaręgar vıbbardamtyň
 Çiikej tojot vıihe vi manna yleleeci
 Kynup-çыılp, yletin, bas biler vaajn-duolun
 Kyys ettynen kyemcyleen, qalaan ılan arsсыгыwt.
 Ańpıgarı bilbet vaaj ajmaq bas biler suqatın suolunan,

Атын киhi сиқатыгар таянаң — күтпір жаңынан
Акыт кулут ажмаңа атын ере іеңеппір...
Ви манна ыаг виржалыңсыз вика варъ сыйхалар;
Ерел-еремнің иотун syreqqe ииттерен куттанар
Едер оғо кыргыттар, сиесіт, бај-тојот вақатын
Көрсүлгена виоларга уйнен сечириллери,
Кырғыз ерет ақалар кынды көмис tireqтере,
Едер сегиен уолаттара, yle-qamnas չүөгелере
Іериме չиeleritten tejen, бај-тала уоругар
Кулут-саңар кеккетин ебете варалар,
Оо, мин саңам сатата syreqi өрекүтер виолватаңын!
Тоқо, тоқи ин мин tyөспер көчүүхе сиоq төлен ивајар?
Тоқо миең ilbis тыл уордааq etigen талаана анат-
mataqaj?
Варъ кулут соро ылааңтааң ысьтынан суулашын,
Баттамматаң поруот баар виоларын, доqоттоор, көрүем
duo?
Кенеңеңин кенеңес—сұрдаавыт көнүл иже сирим yrdynen
Кере сардана өрө тыган таңсыа виолуо duo?

ELLEJ tbleaha.

Puuskin Cuorunaj muora biereger.

I Ajvassiosuskaj uonna I. Riepin' kytthhan onorsut qarttynalarysttan

КъНСААЛ

Saat-suut, ava-sata byter tiheq چүйлжүте,
 Көңyl кистелән киппе виојуна,
 Қыгъктааq кынсаал, ejigin Liemniuos аյвата
 Aattaaq, Njemesiide illitiger anaan аյвата!
 Qanna Sieps etine eppeteqine,
 Qahan sokuon boloto nuktaataqьла
 En ere қытъстaaq sanaa munun siterin;
 Turuon kylger sөryestenqин
 Kyndy таңас kylmer kylyktenenqин
 En ҭымпъ тыјы ienin
 Aat sarылып uotunan ıvajap,
 Sieqsit qaraqып inniger
 Taңara сафықапын kurduk
 Taңпагъ сафықпъ тysteqine —
 Kini dirиq dalaj ыњааqар ахъ-сii oloron
 En ienin kylmup kөreet өгө titiriir buolara.
 En ovburgu erelleeq oqsuuq kinini
 Qoniuga-uuga, kiniler ketit tahaan тъндаалаңгар,
 Қыгаамып, otuutun, kistelen kirieppehin isteriger,
 Alaha вараан çietiger,
 Taalar dalваып yrdyger
 Qarыs da qaamtarbakka bulan oqsor buolara.
 Kieser ataqып appъgar
 Kentik kiries өlyylemmiit
 Rubikuon uuta kuugunuura,
 Yrdyk вylaas tutaaqa Riim kuorat oqton
 Sokuon baha sanjpljyveta,
 Ol kynnerge modun kөңyl sanaalaaq
 Bruut өгө turan kelbite..
 En ovburgu Kieser syreqin keteqin —
 Kinini suoharaqып
 Kini Pompiej yrdyk uluu mraamагып
 Kuusta kuusputunan tyspyte...
 Biun kыгванип qaannaaq даһыта ihillere;

Qaannaaq qaraңa iliehej —
 Balaas siçinir kylge
 Baha suoq виолбут қөңүly yrdynen
 Ваңjan таңсан келвите.
 Kini өlyyleeq-aljçarqaj oppuostala виолан
 Qaантan сылажан қаппывыт Аյъдка
 Qaannaaq sөmyjetinen siertimeni anaap ыјара;
 Ce iti inniger ejieqe, Epmenjiid кыб ehieqe —
 Sitihin dien yrdyken sorudaq biettere.
 Oo, eder cegien кыгъкыт,
 Aljçarqajdaaq өттүтten albs ytye talbata.
 Oo, Saand, en yjen sorguta
 Qaannaaq вилааqь yrdyger espyte;
 En buriuju sygynen өлүт ekker
 En ytye ҹалан өлөт өрөгөj тла qaalvata.
 En ije виор sirger-njiemes siriger
 Syppet kylgүn syөdenneen
 Qas аյълааq-burujdaaq kyyhyn, qaraqar
 Qalvагыjbat aljçarqaj виолацып kuttuugun
 En үциоqтар aatып-suoluq surullubatar daqانь
 En umnullubat urujdaaq үциоqun yrdyger
 Кыгъктааq кынсаал өргөхе
 Кывайjan ıvaja kylmnyyr.

P. A. OJUUNUSKAJ тұлаана.

QAAJYYLAAQ

Түүпүктең түрмөгө қаалан сұтавын.
Tynnyk appagar min түңлаақ doqorum
Көңіл үскеесіт едеркен qotojum
Қааннаақ ынсып тоңсуюар, dallaңпыш —

Тоңсуюар, тоқтуур, tynnygy көрвөңтийр,
Biiri miiginnii сапъыра көстөөңтийр;
„Кетүөқ“— diebittii саңаған вәқарар,
Qaraqa — қаһыта миигін ыңғат...

„Көңіл көтердөр, če кетүөқ, доғоруом!
Ол вылт keteqer көстөр қаяқа,
Ол вайқал ұлақа сұтар доjdуга,
Ол онно... min тьальып сұлжар виоларым!

САОЖЫЛОЖАН тұлааны.

Miqaajlavskaj seluo

G. Aleksandrovskaj litograapъjatytan.

PRORUOK

Аյъ қајыпап ұвајан
Вағык saj sirinen сылжіятын,
Alta қыннатаақ сағарып
Aartсып аапъгар көсшүхен
Ikki қагақым չүккетин
Iliitin iminen сајыта:
Ikki көрвүөссү қатақым
Қуттамты qotojdии көрвүте;
Ikki kulgaaqpar үүммута —
Куугунии-қаақыпъ тыспүте;
Qallaan kiқkinir satатып,
Үрдүк saq aanjnala көстөрүн,
Миң үнпек тъяпташ isterim.

Aanjal ajaqpar neryjen,
 Alwyppyt kulaqaj çajdammyt
 Ajylaaq tyewp aqaaran —
 Ana ja soñkiyut ajaqpar
 Qaappaaq erteñp ihitten.
 Moqojuuk ap tyewp ukputa.
 Tyøsprun boloto qajtan
 Tylorges syreqpin uhalan —
 Anajar akdakam ihiger
 Ueajar kutaa coq kuppita.
 Olyk buolattyb sÿrrytyb,
 Õlvet tañaram eppite:
 „Tur, tur, proruok, tur, kør, tur, ihit!
 „Turañp, tyewp çajdanan,
 „Bañy sir vañyan tylgypal
 „Bar çon syreqin bar ivot!“

P. A. OJUUNUSKAJ tyøsaaha

TALISMAAN

Sÿdypjyaq qaja taastaryp
 Muota enser biereger,
 Bj vañyk kiehe uottaryp
 Bjdañardar siriger,
 Musuljmaan, këccyjen sÿtan,
 Kupy ьxtar çietiger,—
 Onno, aptaaq çaqtar, taptaan,
 Talismaan bieraite.

Taptaan, mieqeje eppite:
 „Qarystaa talismaamtyb;
 Kini çikti kyysteeq. Bierde
 Mäly ejeleq taptal.
 Taptyb doqoruom, en baskyp
 Uordaaq sillie vuuroqaqa
 Kÿajan miene talismaanym
 Õlyyten vÿnya suoqa.

Ejieqe veleqtie suoqa
 Kini Bostuok baajdarbyp,
 Bas da billerie suoqa
 Proruok pokluonjnjuktaryp;
 Qowdoq, tuora dojdulartan
 Ije sirger, taptyiggar,
 Qotu dieki soqoruuttan
 Ilpet min talismaanym...

Ol da buollar, alwyq qaraq
 Ejigin iirder kynyger,
 Eweter taptaavat uostaaq
 Uuruur tynkyk tyynyger,
 Taptyb doqoruom! Burujtan,
 Syreq saña vañyttan,
 Alwyppytlan, umnulqantan
 Vÿnya min talismaanym“.

K. UURASTYBRAP konyyl tyøsaaha.

ВЪЛТ

Astъvът виурдавът въстъвът възъта
Alaarar qallaammar qaraara kөтөцүп
Sанаанъ sanjnътар kylyguq tyste,
Sandaatar kyndeeter kymmylyn şapta.

Өрөгөј көтүгер qallaamтып qakkalaан,
Өргөннөөq саңылан таңнаш дарсыян,
Dorqoonnooq etiçim darvaana ылаан,
Dolgunkaaq ardaçып doqsunnuk tyste.

Въданаг-въстатаңтыг kemnerin kelliler,
Въяңпааq sirderim celgijen ereller,
Көдөгөр mutuccam dolguja զампъыг,
Kуyreenneeq salgыптыг уреене turda.

P. A. OJUUNUSKAJ тываана.

ҚЫНННЫ SUOL

Dolgujar tuman въйнагар
Tolvonnooq ыжыт taqsar,
Sanjnъыг донии пюуругар
Sanaargъя uotun kutar.

Тонии қыннцы suolunan
Toruojka at аյаппъыг,
Cuoraan виir kerim тъаңпап
Сүлкүпши тиојан ылъыг.

Арът doqsun sanaa kuyhyn,
Арът syreq tyhyutyn
Kuucar uhunnuк ылъыта,
Syreq tapтъя istere.

Ваяк, çie kөстүвет, uot suoq...
Ваята çе qaар daa тъя...
Araj erien bieresteler
Арът kelen aahallar,

Qopdoq. Kurus... Njiine, sassып,
Көмүспер тијен sassып —
Көмүлекпер иттен ўегуем,
Көре-көре көрүлем.

Ketiir caasрт ың-ың оқсон
Кемнекк иитин ergijie,
Salgъррт җоммут tarqahan
Sanaa tyun ўеhe sitie.

Kurus... Njiinee, suol salgълааq,
Kuucar nuktaan aq barda,
Cuoraan тъана виir tardылааq,
bj нjuura tumannыrda.

K. UURASTЫБRAP тұлаанда.

ҚЫНЬЛНЬ КІЕНЕ

Qallaапь qaraца савар,
Qaагь виүгда ыъяр:
Ағыт, кылъы үлијваңтыг,
Ағыт, ытаан ылаңтыг.
Ағыт, sohuccu, چie урдун
Solomotun saqsыjar,
Ағыт bihi түнпукрутун,
Ajanjоytтыг, тоңсujar.

Erge-qaarваq, samnaqqaj چiem
Sanaargыь qaraңarda,—
Еп tuoqtan, min emeeqsiniem,
Saңaң-iңeң aq-barda?
Baqar, doqoruuom, виүгqattan
Saallъвтың виolaaraj;
Biiter, qatar mas тъаныттан
Utuktuuриң виolaaraj?

Үүнен аасрт одо saahым
Утыө доqорoo, ihieq,
Ihieq; kut, qappалыj саaskым?
Qatъastar syreq серcie.
Bllaa muora ишуор qajtaq
Татыjk olorbutaj;
Bllaa къяс sassьarda qajtaq
Ui ванаағь ватвьтаj?

Qallaапь qaraца савар,
Qaагь виүгда ыъяр:
Ағыт, кылъы үлијваңтыг,
Ағыт, ытаан ылаңтыг.
Үүнен аасрт одо saahым
Утыө доqорoo, ihieq,
Ihieq; kut, qappалыj саaskым?
Qatъastar syreq серcie.

K. UURASTЫБRAP тұлаанда.

SINNII

Ваъжар таaska oqsullar
Baallar ватъль тураллар,
Отоjвог qotoj сацъяж,
 Оj вes tuonar,
Baallaq ватъкка qajalar
Ватъцпъllar.

Qajattan виirde qalqaha
Qajdan qарылаан tyspyte,
Bytyn аррапъ вутуппуу
 Byөleevite,
Tierek ватълан baallарып
Tiriirdeete.

Оо, Tierek, варгътъп тоqtoon
Ohuccu uostan памыждып;
Qassaat baallарып чuluura
 Qaарт kejde...
Qаръаста yllen bierekkin
Qalaamнаатып.

Өргө uullуват tyөhynen
Өрөхө тиисрүт съррьта,
Tierek kinini аппынан
 Buruluura,
Kuoraqaj ienin тахъjan
Kuruluura.

Muuhi yrdynen ьырданан
At syrer, oqus telgejer,
Атыньт onon suollanan
 Тевиен sieter;
Bygyn onno qallaan uola
Euol syrer.]

САОJЬЛОJAN тывады.

Puuskin Miqaajlavьskaj seluoqa.

B, Seruop urusuunagъttan.

LIENSKEJ QOHOONO

(„Engientj Onlegin“ romaanian.)

„Qanna, qanna ehi kettygyt,
Qaättan saahym këmys kynnere?
Buolar kynym tugu velemniir?
Bostuoj onu kere satÿvyn;
Qavÿs-qaraça innim miene.
Qaäßamtyj: oqohni kyläapaq.
Oqtuom duo min, oqdo tavylan,
Orduom duu mi, sÿnya ьylan.
Ucygej: uhuktuu, utujiu
Kemneeq caastara kelen iher;
Tuskullanna kyläloqa kyne,
Tuskullanna qaraça keliitel

Sassyn umajar saharqalaaq
Saña kyn oonjnjuu sandaargyaq.
Otton min, waqar, min kiirieqim
Qoruop taähyn kistel kylyger;
Eder pojiet sÿrdyk aqtyetyp
Sÿylan ustur sÿllar sieqtere,
Min umnulluoqum; en, ossoqo,
Kelięq duo mieqe, kere kyyňam,
Inim vuorun yrdyger ьtÿ;
„Kini soqotoq mieqe aňyta,
Buuroqa oloqun budul sÿrdygyn,
Kini miigin tapťyra“ — dien sanъ,
Kere doqoruom, ytuø doqoruom,
Keleer, keleer: kergeniq violavyn!..“

K. UURASTYYRAP kënyyl tÿlaaha.

ISPAANNЬ TUOJUU

Tuupu sikkiir
Tyrgyyr-elbiir...
Yerer,
Syyrer
Gbadalkiviir...

Këmys ьjym taqsan sÿrdyyr.
Cuu... Ol gitara tÿaňy...
Ederkeen ispaanka taqsar,
Ol valkuoqqa tajanar...

Tuupu sikkiir
Tyrgyyr-elbiir...
Yerer,
Syyrer
Gbadalkiviir...

Aapnjalysh, savъyelyp aňpan
Alamaj kynnyy taqsyj!
Cuguun periile vÿhyňpan
Çikti ataqqyn apnjyj!

Tuupu sikkiir
Tyrgyyr-elbiir...
Yerer,
Syyrer
Gbadalkiviir...

CAQJLOJAN tÿlaaha.

ӨЈДӨВҮНЖҮК

Exegi monumentum

Өлвөт аյъ өјдөвүпнүгүн түрүүрүппүм;
 Кинең норуот ылъыга сүтүө сиоңа:
 Александр остоолботун кини төвөтө
 Ахара уүнен таңьста.

Сиоң! Мин нийм өлвөрүп! Дүүсам керес лүрөвөт
 Мин ишкүрпүн ааньа, виог виолартан куотуо —
 Ви ың аппыгар өтөнүктөйт ваарын туңары
 Мин аатым ааттана түрү.

Мин сираңын шалуу Уруус сирин ароңтары,
 Мүүгин ким баар араас түйлаң вагын ааттыя —
 Славеен түжүн сиене, виілдің чиикей тоңыз,
 Пиин, донии доңоро гальмык.

Мин лүрөм үтүө چаң ишүүннэрара,
 Мүүгин норуот онон ергө дыбы тартыя —
 Кыргыктаң ујевер көнүлүк аатырдаңыт,
 Оңтүстүү ахын дүйрүм.

Оо, миуса, айъ саң тыңын ере истер виол,
 Батталтан күттапты, менжнүйес көрдөөмө,
 Қажылган, дөркө санааңын қампаңты,
 Акаары тыңын ааңсыма.

САОЖЫЛОЖАН тұлаада

„Altan attaaq“

AL. N. Benua urusuunaga.

ALTAN ATTAQ

Peterwurdaңы риөвес.

AAN ТЫЛ.

Би риөвеске суралыбут суол кыңкыттаң. Улаңанuu келбитең түнүнан кепсөн оссотооңы сурууналларга суралыбутунан олоғтонон бериллине. Би лөгтерин ۋاڭارалассылар B. I. Bierg оңорбут бillerитин ааңан көүөлгөөгер.

KIIRII.

Кываң dolgun еңсөр виерегер
 Кинт, киең санааңа кириң,
 Кыј ыңаңа көрөң. Inniger
 Өтүр көхөң, ol ieniger
 Araj соңтоң төб syrgere.
 Миңтаңаң, кута-чоңа виерекке
 Въстар сиуionales ыспалара

бираң-ылаң вагъараллара;
Тумаңда сасрұт күп сақыла
Киігет тұата кіни тұлатыгар
Тәннұға.

Kini сапъыра:
Mantan sibiedi sirdirgetillie,
Orduos ылга мөхол өуолар
Kuorat ви манна төрдиле.
Европаң түннүк тобулар,
Сің tireqі muoraqa өулар
Аյылқа аналын сиғилле.
Саңа suollamмt dolguninan
Вагъ вылаақ манна ылжыттыа,
Bardam malaанын вагоңағыа.

Syys сыл ааста, едер куорат,
Tyyn yөhe dojdu çıktı berde,
Qara тұттан, кута маартан
Delej бајданан چergejde;
Aasрұт кемде вайкыт риін,
Айылқа sydyer оқото,
Намыңақ кытсы керіжіт,
Bejetin ilbirkej ilimin
Billibet unlarga tyherbit
Siriger, ol onno bилин,
Tillen kelбит өзектерге
Ataq tepsihe simseller
Dворiestar, вааснalar; aallar
Aan dojdu вагъ bastагыттан
Baaj priistaңda subuhallar;
Niebaa taastarынан таңппа;
Uu yrdynen muosta ыяанна;
Qaraңa күөq saadtарынан
Kini аятыла sabardanna.
Саңа саръессақа qottorsut
Porplralaaq ogдоово kurduk,

Eder stoliissa turbututtan
Erge Moskuba suhuktуда.

Тартывьып Вуәтүр аյбың,
En тұјыс, өргес көстүүгүн,
Niebaa тullar tutaaq syrygүn,
Қыттарың graniit тааһүн,
Ольордараң cuguun ohuorun,
Min lampaadata suoq qospor
Suruja, аақа олорорбор
Utuja сытар, icciteq
Uulussalarың өңкөрдер,
Admiraltiejstive iинете
Sырдык сирсаал көгүлпенер,
Кыбыл көмис qallaannarga
Qaraңa түнүп қалырракка,
Imi iminen саба tardar
Sанаңаңавыллаақ түннериң
бя suoq, ыаас kilbiеннерин.
Тартывьып кытаанақ кынпьц
Qамнаабат salgып, չывагып,
Сыңа Niebaa ustун сұтытып,
Ruosa sibekkitten teterkej
Кыбыл оқо iедеhin imnerin,
Көрдөөq ваал сақыып, күжүенүп,
Eder itiriktiij kemiger
Күүгеннееq вакаал съельпьп,
Риүнс ағысь күр-куөq төлөнүп.
Maars oonjnjuulaaқ съиңиң
Воювиоj sergeqin тартывьып,
Piequota сериiler, attar
Tebis-тең өрілес betterin.
Сыңа qamsanar kekkelerge
Көажы вылаақын telimnerin,
Сeriige tehe бердербіт
Altan бergehe kilbienin.

Тартьывъи, ваյаңпай столиissa,
Krieppehin вириулааq etiñin,
Kyn-saat брыстыөlyn саръыssa
Оqонон kyndylyyr kemnerin,
Biiter Rossija, çе emie
Өстөөqун өхөрөн yererin,
Nievaа kүeç muubun көtyren,
Muoralarga sygen iljcerin,
Saaskь kem kelen ererin
Kөrynen-нагълан kesseryn.

Rossija kurduk dolgujvakkа,
Byөtyr kuorata, tur, tubus,
Ejiigin кытарь illestин,
Daамъп berimmit dalaj kyss;
Өртөn bilien kelbit өstөryн
Piin dolgunnara umuppnunar,
Утынен kerвөt өhyөmсүпен
Byөtyr uutun ujguirratыnat!

Syrdeeq ыпъгък kem ваага...
Kini ejge өгүү тъыппааq...
Onu ehieqe, segerderiem,
Iileen-saqalaan sehergiem,
Keri-kuru kepseen виолюo.

BASTAKЬ*СААНА.

Ваgъатвъt Pietrograat yrdynen
Setinjnji тымпъынан тъытмъта.
Çeriles оlвиор keteqer
Тъастааq dolgununan tebieleen,
Njievaa ыалжъывъt kihiliи
Tiihikteeq telleqer mөqsөre.
Kieheenцi imik-samъk keelte,
Samъыt tynnykkе tyhere,
Сысаан тыal ihiire yrere,

Ol kemце eder Ebgienij
baltan çietiger ergijde..
Bihigi gieruojvutun iti
Aatъnan aattъaqrьt. Kini
Istiegqe kere; onno ebii
Beryem çyөgelespit kinilliin.
Terde bihieqe tuoq виолюo,
Araj aasрyt kemце kini
Alsan aattaq ebite ini,
Karamsiin вүryөte qataan,
Seheeңде seleeren varan,
Simelijde duu; sibet çono
Onu umnibusut. Gieruojvut
Cuulaan çieleeq,— suluuspalaaq,
Suottaaq çonton tumnar, kier tuttar,
Utujvut uruutun аnyjvat,
Umnillibusut yjeni аyjvat.

Çe, çietiger kiireet, Ebgienij
Sinielin ustan, сытta,
Onton araas sanaa dolgutta,
Uuta kette, utujsata,
Tuoq sanaa kinleqe kiiрerej?—
Çadaңтып, yleleen ere
Tuspa kihi-qara виоларъп,
Ciehin tutагын сапъыга,
Taңara өjy, qassып
Mieqe eve tyster — dieqtire,
Көпүl kөrdөөq çollooqtor,
Сысаas ejdeөq syreqeljester
Kyn siriger kөrylyyller,
Oloq сепсекитин bileller!
Ikki сынpan daqapъ
Сыппанара willibetin;
Uu ulam yllerin; qallaan
Selleebetin; Nievaqда, вика,

Muosta-kyrve sujdanatyp,
Onton Paraasa qomojorun...
Itini sanþ vierreer,
Bekke syreqe ujadþjda,
Pojiet kurduk talbaatþjda.

„Ојоq ыъам дуо? ыътпа?!

Qajaan daqanþ? Min vejevez
Buomcy alahanþ ајпъам,
Onno Paraasavþn sъnþnjaatam.
Oron, ikki oloppos, vuor kyøs,
Bogdo tyes... Onton kyndy tuoq keliej?
Nahaa dalbar naada buolbat?
Baskъsъanjnjaqa sъньылааqrþt,
Paraasalъn çaarvaajnaqrþt;
Mieste kөrdëhyem, Paraasabar
Qahaajstъvانь qarattargъam,
Oqonu ulaatþnnattargъam...
Çe, ama oloron kөryllyø,
Iti neminen qoruoppotugar
Sietispitinen tijieqpit,
Sieterbitiger iinnetieqpit.“

Onon sanaatþn kъpattъya
Ol tyyn emie sanaargъya,
Тъал olus ulujvatþgar
Samъyg uordajvættъ salaqnþk
Tynnygy tahyvatþgar
Baqarara... Uhunnuq sъtan,
Uulaaq qaraqþn sappþta.
Silvik tyyn suhuktujbuta,
Kuvaqaj kyn turugurbuta...
Амътън kyn!

Tuupy vъha,
Biirqa qooduot uoqun qotumna,
Nievaan muoraqa çulujda...
Kyreqteher kyyhe baranna...

Sassbarda kini kъtybъgar
Кътыль къпнþjvъbt uular
Уller kyygennerin kere
Ugys noruot munþnjuhunna,
Saliiptan sata тъал uoqunap
Sava oqustarvъbt Nievaan
Avaran-sataran tøpunne,
Aгъb sirderge telgenne,
Onton ulam-ulam soduomnaan,
Өre çoqsoottoon, orulaan,
Kyestyy yllen — tylleñ ыlla
Кълъб кътыль къхърда,
Kuorat diekki kъbrajda,
Inniger vaar vagъta syrer,
Icciteqtener,— dolgun yore
Uulussa, padbaal aqsъn kuirer,
Nievaan qoruularыn qolbuur,
Ottotunan uuga timiren,
Pietruopolj trituon kълъб qagvъyt.

Tulalъb! Kimiil Sыtqan kълъб
Dolgun yore tynnykke ыttar,
Одосо tumsunan sъtvaan,
Tynnyk taahыn qamragъtar;
Etiq ырьт elveq kүvwete,
Kuolbas, kruoble, çie eleemetet,
Qahaapъmsaq ergien tavaara,
Çadaqъ ыal mala, araaha,
Kuorat sъagqatþn kelyehete,
Uu suurajvæt iinin qoruova —
Kuorat ustun ustari!

Taçara
Uorun çon kerer, çyylyn kyyter,
Oo, çe! Çie, as timiren erer.
Qantan keler?

Ol uordaaq çыlga

Rossijapъ vokuonjnuk saat
 Alvan aattaqtъk salajara.
 Sanjnyjan, valkuonqы taqsaat,
 Mannъk saqapъ sanarara:
 „Taqara dalaјп памтатьь
 braaqtaaqъ къаqar suoq“ diire.
 Onton qomojvit qaraqъnап
 Olyy oholun oduuluura.
 Qotool sirder kyel vuolbuttara,
 Uulussalar kieq yqeq vuolan,
 Onno tyhellere. Dvories
 Kylyk агъб kurduk kestөre.
 braaqtaaqъ sorujdar ere—
 Cugas, ылаaq uulussanan,
 Suostaaq, bardam uunu тълан,
 Çiikej vuola kuitammъt,
 Çieqе timirer çonu въйнъ
 Gienleraallar barallara.

Ol kemne Byetyr pluoscatъgar,
 Munnukka çergejvit saqa çie
 Øre uummut varraqajdaaq
 Ikki qaravы qaqaqjdaaq
 Yrdyk тъndaa kiriliehiger
 Mraamar kъbъ miiimmitinen,
 Seleeppe suoq, въяq kuustan,
 Kuvagъja øhen, qarbastan,
 Engienij olorbut ebit.
 Kini erejdeeq kuitammъt,
 Bejetin tubuttan vuolbataq.
 Inseleeq baal øre ыttan,
 Ataqъn iliten ererin,
 Sъrajъgar samъyg tyherin,
 Тъal ыттальяja sillieren,
 Seleeppetin kier espitin
 Kini vukatъn віlveteq.

Olus nolujbut qaraqa
 Tonolujbakka viir suolga
 Toqtoobut, Bogdo qajalъ,
 Budulla orgujvit çuoqattan
 Dolgun, baal sataran turara,
 Buurqa ulujara, onno
 Urusqallar ustallara.
 Oo, Taqara, Taqara! Onno —
 Uoksi! dolgun aqas atъgar,
 Saliip saamaj saqatъgar —
 Къraaskata suoq oivuor, iire,
 Qaarvaq çie turara: ihiger
 Ogdoovo kъbъ, Paraasata,
 Uottaq vaqata... Tyhyyre duu?
 Eeeter ви bihi oloqput
 Kuraanaq tyyly kөryut kurduk,
 Çыlqa-qaan kylbyt kylyyte duu?
 Kini muqqaq avylarrыtъ,
 Mraamarga ыга qatammъtъ
 Kъajan tyspet! Tula ette
 Toloru uu, onon bytte!
 Araj innin diekki варъjan,
 Kiniqe kөqsynen nөryjen,
 Çalkъjat yrdyk тъndaaqa,
 Avatъt, satarbъt Nievaqa
 Altan atь miimmit kumiir*)
 Iliitin kyoreten ajappъt.

ИККИС СЛАНА

Çe, onton, aljcatъttan totot,
 Soqqor soduomtan solbonujan,
 Doqsun turuutun өң tuttan,
 Niebaa tötteri bulgujda,

*) Кумир — емегет.

Bulbut buluutun çalbaatък
Qaallaran. Orospuoj ol kurduk
Къылъ киңпіжіт doqottorduu
Kiiren, ыңы ynty yktyyr,
Qalъыг, urggyr; къылъс-tanъar,
Oruluu, morguor, tyrbyen turar!..
Onton talabыrtan ьараан,
bran, ьksaan, kөqys kъaraan,
Bulumnjunu aara ьskajdaan,
Orospuojdar çieqe çajallar.

Uu tyste, onop mostovuoj
Bosqolonon, Evgienijim,
Акъыj selleebit өryske,
Syreqe tibirgeen, erenen,
Aqtan, serenen, tietejer.
Къајъ өрөгөjyнен tuolan,
Kem da dolgunnar къылъпjallara;
Kem da uottara kъtarara,
Dolgunu kyygen byryjere;
Seriitten kuopput at kurduk,
Nievaa ьаг-ьардък тълпага.
Evgienij kөrөr viir тъль,
Çollommukka ааqat vi тапъ,
Tuorataaccыпъ ьцыгат—
Kien tuluurdaaq tuorataaccы,
Uordaaq dolgunu uquordaan,
Kiriibinjnjkik ihin tahaarar.

Çe, өr da bardam dolgunnuu
Үөryjeq erdiihit tustar.
Тъь qorsun erdiihitterdiin
Dolgунда nimis гынarga
Belem ete — tiheqqe tiijen
Çe, bierekke tikser.

Çolo suoq
Biler uulussatъnan ojor

Biler sirderiger, kөrөр,—
Тиоq виолтун въхаагват. Syr չүhyn
Тиоq ваяста уруqallamтtь,
Үеден-tabaan tyspyt, ustubut,
Çieler iңpejaitter, soroqtor
Aças suulbuttar, atытайъ
Dolgun kөhөрвүт; төgyryccу
Seril sirin kurduk yyt-ykcy
Өлөytter sъtallar. Ebgienij
Өje tujmaaran, sulbu kөter,
Sorton kkyhe-иоqа uostan,
Surguustamтtь suruk kurduk
Kistel suraqъ аgyat
Analъn bile ьstənar.
Kuorat saqatъgar syyter,
Saliip ви keler, çie cugas...
Tugu kөrөryj?

Toqtoon turda.
Cugus гынна, төннөн barda.
Kөter... Barar... emie kөrөr.
Bu çie turat sire: iire,
Olbuor aana manna ваara,
Onu uu itteqe. Otton çie?
Sitinnik ьar sanaanan tuolan,
Ergim-urgum ergicijer,
Bejetin кытta kepsetiher,—
Onton виirde syyhyn oqsunna;
Allarastaata.

Tuunnu tylyk
Elennes kuorakka ergijde.
Өr ьallar utujabtylar,
Tuunyu въha aasрt kyny
Aqtъsttylar.

Ojor kyn uota
Sыlajvтt kivaqaj въlyttan
Cuumpurbut stoliissa yrdynen

Кълаqассыя тъкta да —
Kien aljçarqaj аlaqъп suolun
Aças виulbata; амъгъп suol
Saar таңаһынан завылъвът.
Тиоq вая төryt сelge tyspyt...
Kөdyl uulussань ustunan,
Тымпъ syreqin ictunan,
Noruot qaamar. Сипиовунjnuk,
Тууңnu orduuntun qaallarat,
Suutugar barar. Torguomsuk
Nиеваа qalaавt radbaalъп,
Uhaatvalъь түrbakka, asta,
Bоссum nocootun cugas çонно
Kөlвөryter tolkjedanna.
Olbuordartan oqocoloru
Tiejteliiiller.

Otton Qbstuoq,
Qallaalъnan тaptamтtь pojiet,
Nиеваа bicregin sorun nomnuo
Өlвөt yjeleeq istiiginen
Үөтеп-qohujan erere.
Araj Esgienijim erejdeeq...

Syryen! Ajmamтtь mejiite
Амъгъп oqsuu çalqaalъп
Tulujvataq. Тыal uопна Nиеваа
Өlyy съsqaap тъана kulgaqaq
Киugunuuira. Qoqtooq sanaanan
Тыla suoq tuolan syljaaqtъya.
Qappыk ere tyyl battъya.
Nediele, ьj aasta — kini
Çieqe төnnery vilvet kih.
Kini iccитеqtemmit qohun,
Kem-kerdii tuolбutun ihin,
Çieleeq çadaqъ erejdeeq
Pojiet kihieqe вieren keespit.

Evgienij malъn-salъп ыла
Barbata. Onon kyn siritten
Uratъ sigililenne.
Kunu въха саъбъ qaamar,
Qonuuga qonor; tynnygynyen
Bessillibit ahъ анъыг,
Ergerbit таңаха etiger
Iлvi сътъяр. Kinini
Tesies киңнеeq menik oqolor
Ekkirete сылжан, elekteen,
Taastarъnan tamnaattъllar.
Sir варъта, olbuor, uulussa
Kinieqe suol-iis buolar buolan,
Kinini kuucat kuskuura
Угystyk kuskujara, qata
Onuoqa aaqaјvat biolara.
Çikti, is sanaa yyreener
Өjyn syytterbit въхълааqa.
Sol kurduk çolo suoq saahъп,
Къльтан da kihitten da atъп
Kemeçileeqtik ataarara,
Аյъ sirin da ajmaqъttan,
Аваанъттан da atъп buolta...
Biirde kini Nievaа viereger
Utujbuta. Kyhyn diekki
Saјп kyne sanjnъjvьta.
Silbik тъал тъпага. Qara-ваal,
Qarылаан, ачас aaqaјvat
Suçujalar aappalъgar
Өr kkyter упseecci kurduk,
Usturuustaaq taaska oqsuolaan,
Өrys kтыльп milkijere.
Uhuktar. Qавъs-qaraqa;
Samъыг tammalъыг, тъал ыjъыг,
Onuoqa evii qara tyuцce
Qaravыl kihi qahnъыг.

Oloro tyher, ejdyy вierer
Aasръt атъгъп suollary;
Ojon turar, qaama varar,
Emiske toqtuur, tula siri
Ulam kerite oduuluur.
Ulaqan чie tas aapъgar
Oloror ebit. Kirilieske
Өre шуммут варраqajdaaq
Ikki qaravыl taas qaqaјdar
Тъппааq kurduk turbuttar,
Onton utarъ oduulaataqqa,
Qaraqaran kester тъндааqa
Kуryөleeq bulgunjnjaq ocuoska
Iljin kyөrepit kumiir
Boruonsa attanan kilveңniir.

Evgienij чik гъпна. Syrdyk
Өjө çeңkerde. Kini вille,
Qanna motuok oonjnjoosutun,
Qanna kiңneeq, sollon dolgun
Kinini tula cuoqusputun,
Qaqaјъ, pluoscать, ol kenne
Qaraqaaq altan вањнап
Qamsaabakka өндөjvutу,
Boqsor buolanan vi kuorать
Muora yrdyger түгшогвиту...
Tula бааг варъкка ыпъгъ!
Tuoq sanaa syyhyger өспүтүj!
Qappъk kyys kinieqe сөңмүтүj!
Qappъk иот ви akka qatamъt!
Qaцы at, en qanna оjoqip,
Ce qanna tujaqqып иираqъп?
Оо, oqoruu modun tojono!
Iti еre мөqөr at kurduk,
Bu yeden tygeqin yrdyger
Timir yunupen Rossiijanъ

Өтө соqsoottottun виолват дуo?
Kumiir оlвоqun tulalъv
Iirbit erejdeeq ergijde.

Sir ацаатын тутар saarga
Çellik qaraqып qataata.
Тъпла тиijulunna. Syyhynen
Тымпъ күгүөде виженне,
Qaraqып tuman вурыжde,
Syreger teles syyreleete,
Qaana orgujda. Suodallaaq,
Syñken emeget inniger
Tiihin ьга ьтьгынан,
Taavaqып kumissu tuttunan,
Qarana kyyske qaptarvittыь,
Titresteen, sibiginejde:
„Утуө, çiktileeq terijeeci:
Beje, ejieqe...“ — diet, emiske
Syyryynen barda. Sanaatъgar,
Uordaaq ьраaqtaaçы sireje,
Soqotoqto çebin uohujan,
Kini dieki argыj ergijer...
Kuraanaq pluoscatt ustun syrer,
Syyren ihen, kini ister
Etiñ eten çavagyttaçынь,
Dolgijbut taas uulussanan
бар duoraan ьstannatayнь.
Киваqqaj ьj sargalъgar,
Iiitin yөhee kyөretен,
Aagъktaaq atъ miinen,
Ebgieniji ekkireten,
Altan Attaaq subu iher;
Tyyny въха iirbit тиijnaaq
Ataçып qanna qaibaqтар —
Kennitten meljci ьbar тъastaaq
Altan Attaaq ьstannarar.

Onton ьla pluoscatt ustun
Barar kynneeq виollaçыпа,
Kini srejiger uolujvuta
Kestөr etc. Iliitinen
Syreqin ьга tuitunara,
Qaalvut qalpaagып ustunara,
Qaraqып өтө көвөккө,
Qaievь qaamara.

ТУМУКТУУ

Къяа ать
Muoraqa kester.

Альт кемпे
Bultan qojut вүррүт вайкыт,
Munqa sohon, onno tiksen,
Qosdoq абыльсын өrynen,
Biiter miectaajdaaccы kihi,
Baskanbanjiqaça çaarvajan,
Icciteq атьыга таатыжар.
Onno salaa da ot въkrataq.
Araj ии oonjijoоп, асаалыт
Qaawaaq çeni. Uuga
Qara talaq kurduk ol qaalvut.
Aaspыt saaska onocoqo
Ugan ilpittere,— ol çie
Oncu suulbut, ihe icciteq
Suraqtaaqa. Suolun аапъгар
Bili min sordooqrun вилюттар,
Sonno tuta sojut etin
Taçara tuhugar kөmpyiter.

ELLEJ тъвааха.

BORIIS GODUNUOP

Въна тардъ

Түүн. Saad ihe. Pantaan.

Самастьваапjas. (*Kiiren keler.*)

Ви — pantaan. Kini manna kelieqteeq.
Min въхъяя er syreqteeq төгөөвүт евирин;
Min elveqtik inniber-kenniber өлөрү көрөтүм;
Өлөртөн kuttanan duuham dolgujbat buolara;
Saahын tuqarы saalaaq sonordoon qaaжь kuituura,
Min viirde kuttanan syreqim teppete, syhyөqум
төгрөтө,

Qaadьbat buolamтын qaaжьын киоррутум.
Çe, ви, tuoq buolamтын тъптын qaattarda?
Çe, ви, tuoq buolamтын ициооцум qamnaata?
Biiter ви kyysteeq taptalым kyyreenin ижватель?
Suoq, оннук buolvataq, ви — kuttal vejete.
Min manna Магъялпай kisteen kessyөq buolvurrun
Bytyn kyn tuqarы kөhyte sътаатым,
Bygyn tuoq etieqpiи вүтүннүү көвүтүм,
Min kinini sarъяssa аатъпан ааттаамтын
Moskuba turuonun аатъпан илууцقاq sanaatын
Iirdieq-ergitieq buolbutum — çе сааным kelle —
Sanaант sanaalarын sajojanan көррүттер,
Үөррепит тъллагын өјүйттен syppyttter:
Min өյүн sanaавын taptal satajda.
Tuoq ere eleqniir... Аатъп ere... тъаныг...
Suoq, iti alvyn ыj sagъын көвүррүп,
Suoq, iti тыал тъана киугуниур.

Магъялпа. (*Kiiren keler.*)

Sagъавы!

Самастьваапjas

Kini! Baar qaаптын вагъта тоqtooto.

„Borilis Godunuop“
Pantaan atтыгар сиена.

K. Srl-der urusuunaga.

Магъялпа.

Miiterej! Baargып duo?

Самастьваапjas.

Альптааq aanjnjaльт kuolaha!
En kelliq duo, doqoruom?

(*Utary varavara.*)

Би сиимти nuural tyyn kylyger

Би min ejigin soqotoq vejeqin kөөвүен?

Би тиңнаақ kуныкем вътааппък ustubut аватъан!

Би kиеhee qaraarar saharqa varvataq кынъытьан!

Би qaraqa tyyn yehyger ketespit keteхii ihunuun!

Магъла.

Caasрт — чиримнес, вириeme — kyndy

Manna min taptallaaq тартыр kere тъллагып

Istieq buolammъп kelliм evetee?

Тартыгып bilebin — саңагва;

En miigin тартыгып vilemmiп

En iireenneeq iereq oloqqun kытарь

Min vejem oloqqun qolviurga sanappъп,

Min onon виігі ьытьяq въгаaptaaq buoluоqum:

Miiteriej, en duusan qaja tuoq istin-kistelen

Kihieqe kепsemmet sanaalaaq buolaaraj?

En isker ejigin qaja tuoq kuttal баар buolaaraj?

Onu en mieqe kепsiirgin ketehen turavып.

Oloqu віlbeteq, oqotuk kъbs oqonu ьlamмъп

Oronum iccile, taptalъп kuluta oqoruom dii сапъьшып?

Оппук buolar analь вукатып tuoratan turavып,

Min ejieqe teңде syljىchар erelleeq qotunun,

Moskuba saarып teñneeq doqoro buolammъп

Min biirge qaamshан oloqko kilfserge sanappъп.

Samaszvaanjas.

Oo, saatar en mieqe viir caas ustata

Oloqum erejin-vigijun min umnuoqrun kөпүлле!

En vejeq daqань ви vejeq inniger

Sarъавып turagып имна tyhyөqger qajtaqы?

Магъла! En viir soqotoq miceeriq colloobut,

En vejeq vejeqer talвып taptallaaq doqoruq

Bu min soqotoq vejevek kөr dien kerdөhе turavып.

Oo, тартыр taptalъп ytyөkem вақатып,

Syreqim yөryytyn tolory etiten авыраал!

Магъла.

Kinees, onu kepseter вirieme kenneki kelieqe:

En җониц satarbып sanaata памъгыг вънъылааq,

En вътаardып, caastan caas аайта kuttallaq yeler

Orduk kъtaatan suraqtar ihillen kelliler,

Qajъ ааq solunu soluttar solbujan bardыlar,

Otton Godunuop oqoston-terinen erdeqe...

Samaszvaanjas.

Godunuop daa? Min soqotoq җолвинап ааqъштып

En taptalъп Варъып вълаahыttan tutullaar?

Suoq, suoq! Min biligin kini turqopun,

Saar вълаahып тътпъп тътпатып көөвүн.

En taptalъп.. kinite suoq mieqe tuoq oloqo naadany?

Альпaat kуlyme, pjuucca saarъstъvata buolannar

En taptalъп suoquna mieqe kiniler tuoq түhugar naadalar,

Tүккетеq qosoqo, ҹаҹаq ҹie ihiger daqань

En mieqe saarъskaj qoruona buoluоqун...

Магъла.

Bu туги тъlastып! Yrdyk ytyө analgyп имнума:

Bu tuoq вагъ баар yөryytten-kөtyytten qajattan daqань

Bu oloqko tuoq вагъ баар альптан qajattan daqань

En yrdyk soloqun kыndytyk kөryөq tustaaqqып.

En yrdyk soloqun tuoqqa daa teñnieqger sъtammat,

Min kere ҹуhyimmer syytteren syreqe ваallъвьт,

Uotunan ىواjып оqосоos ааjыga min illiibin vierverppin.

Өjdeel Soqotoq Moskuba Byrystyөlyn nestilienjnijiger

Yrdyk saq вънъхаastып sarъavыska min illiibin vierebin.

Samaszvaanjas.

Kere ytyө Магъла, miigin тиңнаама,

En yrdyk soloqun talватып, ejigin vejeqin tallып die.

Магъла! En min syreqin ваahыda turargып вileqien?

Min arajl.. Oo, сапъаqqa daqань ьпъгък!

Min araj soqqor anaňt saartan têrde suoq vuollup,
Araj bii veldannaq çyllartan ылата
Aan dojdu yrdynen umnullan qaalvät
Uordaaq uola min vuolwataq vuolwut,
Оссою... Оссою en miigin tarbyaq evitee?

Магъяпа.

En — Miiterejgin, onton atyp vuoluoqqar sýtammat,
Miiterejen atyp min tarbyaqpar sýtammat.

Самасъваапjas.

Suoq, tyksy! Өlyeqsyty kytary өlyeqsyt taptaň
Ullestern tarbyaqryp mieqe sýtammat;
Suoq, tyksy! Alvyppnyt, alvyppnyjar toqtootun!
Кыгъсып etteqqe — Miiterej өlyute, ер vuolsuta,
Kini tillibet, vuortan taqsyvat, onu bill
Min kimmin bilieqqin waqaraqyan?
Isten yer! Min qara ыттыса saqnaaq sordooqrun;
Min manaaq oloqot tuncasaaran sylçamtyň,
Qappaqyňt appýgar doqsun sanaavyp iippitim,
Aan dojdu çonugar ciktini terijen ispitim —
Manaaq kielijetin ihitten kyremmin,
Ukraajyna çonugar, kiniler doqsun kurienniger
Atyp — saavylanlan tuttarga yөremmitim;
Mejiite suoq velekterge kelemin
Ehigini alvyppaap — Miiterejbin demmitim.
Çe, ere, uluuqqaq Magъyapa, tugu etieq turaqyp?
Min bilinii tylwypan sygeq-výat duohujduoq?
Çe, toqo soqjan saqata suoq turaqyp?

Магъяпа.

Оо, saarpyan! Оо, тицшион!

(Sañarbaat.)

Самасъваапjas (*argyyj aqaj*).

Bi avagan aljçarqaj oçogvit avavyan!
Bi waqar bassa sorunan-тицинан

A. S. Pauskin.

A. L. Linlep qarttynatattyttan.

Bullummut collorbin викалып мелитиел.
Бүледик ви виолбут չуҳуммуен.

(Ister гъна.)

Kineche suoq kihini таръаффып saatargып көгөвүп;
Çe onon aljçarqaj-ylyger түлларып елеңиен?
Min oloquim, analым — en ilin ihiger;
Çe въхаар — en тылдын min күйтеп туравып.

(Tovuktuu tyher.)

Магъна.

Samasъваанжас eristin, turaaqtaa!
Ujaqas, es kiirveq къыссаан depderkej syreqin
Syhyrgestii tyhemmin ajmyratъам diebit vejeeken?
Ol alqas, doqocciok, min ytye terytteeq
бъльссар бастыңып, гыгаартар беттерин атааптар көрөгүм
Min qaamтып qamnatan көрөккө kiniler түлларып
Күгуөјең тапааңып таптаат киреppitim евитее?..

Samasъваанжас (turar).

En eder samasъваанжаш sirgene-keleje көрүме;
Baqar kinieqe Moskuba вyrystyelyн tutarga,
En kyndy kөмystyrr iliigin ьlarga,
Baqar kinieqe ytye өrytter baallara виолюоң...

Магъна.

Balamat, баңар saatتاаq тиомаңда
Septeeq өrytteeq виолюоң.

Samasъваанжас.

Aյылааңрып — ullaan sanaanan iiremmiin
Аյвъть saardarып алъппып виоларып,
Айылааңрып — вүтүп aan dojduga сътыжалан ылжасып;
Çe iti ereeri, Магъна, en miigin suutluoq suoqa:
Min ejieqe кыгъыкып етевиң.
Suoq, ejigin алъппыаq mieqe къаq suoq.

En min soqotoq aqtar аյьтм виолбаккыан,
En inniger min qajdaq сътыжалып туромуц:
Soqotoq taptalым, soqqor kypuuyht taptalым
Тиоq ваағып етие виолбатаа.

Магъна.

Oo, sordooq qajqana turdaqъын!
Kim ejiijin et diesitej itini?
En qolobur — suraqa, aata suoq вълаңсааңа,
En ikki noruotu qaraңып алъппаап ваајыккып —
En тиң saatar — iti өгөңөj sorugar septeeq
Kester въхълааq-мајылааq виолюоңтаq etin,
Doqsun алъыңып diriңnik kistieq keriңneeqquin.
En вејен съаналаа — en вејен вејелеeq saakкып-suukkun,
En вејен мениктейn kepsii-kepsii turdaqъына,
Min qajtaq teryppyn, saarрып-suuppin импамтып,
Min qajtaq ejieqe iliisin bieriemij?
Min qajtaq ejieqe беринен аналып-саарып qolbuomuj?
Көрөңүет — таръыга berditten
Ваағып suoqun вагъып ballыqдаан виербит!
En qajtaq min aqabar doqorduuq berditten,
En iti виhiги qoruolbut kyyhyn көгүтүп уөryyger,
Еseter iti paan Liesiniebiskejge baargып-suoqun
Kulut виолбут къампјып berditten
Kepseen виеветеeqin bekkiheen чiibergii туравып!

Samasъваанжас.

Andaqaјавып soqotoq en ere
Min syreqpiн erijeңqin etittin;
Andaqaјавып — ahaan-sien ajaqalaan,
Атъылаан itirik-kuturuk daa olordoqpuна,
Istiq-kisteleq kepsetiiber daqапь,
Miңnaan sordoon eppiп-qaamтып sejmekteen
Balaas вънаңып appъgar oqtorum da kellegine —
Iti ьbar kistelen sанаавып — qanna, qahan daqапь
Min тылым виirde viirderin eterin виibetim.

Магъпа.

Andaqajar ebikkin duu, ama iteqejevet buolulluo duο?
Оо, iteqejevin! Çe tugunan andaqajar ebikkin, istieqqe
Andaqaqjaap—taqaraahыт iesujitter iitieqterin kurduk?
Andaqaqjaap—ajvut taqaraap aatynap?
Biiter ytye tørytteeq viitestii?
Biiter waqar ьraaqtaaqъ uolunuu?
Andaqaqjaapçan çiпpeeq ьraaqtaaqъ tyelpap?
Onnuk duο? Çe et!

Самазъваанjas (*kievire soopus*).

Miigin uordaaq kylyge min uolum dievite,
Miiterej dien mieqe qogiosun ihitten aat aattaan vierbite,
Min tula öttyber tula noruottary turuoran ajmaavьta.
Ваъъс saarъ mieqe siertime vierbite,
Min—saгъавъръп! Tyksyl Ulaatымсык beleek kъbs inniger
Bejebin tyhere turvupputtan saгъавъп.
Выраль върастъ: qaannaaq kъгъньь оонjnjuuta.
Min analъm-caahъm kieq delegej tyvuge
Min taptalъm aqtыqапып kyysteeq kyryhyн
Өrehyөqtere dien erene sanъвъп.
Min saattaaq imenim tөлөнө çе qahan aahar kynyger,
Оо, çе, min ejigin qajtaqтыk erekik avaňь көтөвүп!
Min bardым—Rossija ihiger min төвөвүп
Biiter өлөрө, biiter qoruona ketere kөhytye;
Min виојиппии ciesteeq kъгъньь uotugar oqtorbor,
Biiter tyөkynpuу вылааць yrdyger vasrъп nигагваг
En mieqe doorq виолацъп
Min caasрып analъвп yllestqen suoqa;
Kenneki en waqar min analъвп-caasрып
Kier eppikkin kemsine sanъацъп.

Магъпа.

Bar çon inniger min araj esketyn
Balamat alvълцъп вагъъп kepseen bierium?

Пушкин Danilov's Dream'ынын библийлары.
Shestopalap qariбнаттган.

Сама́зваанjas.

En miigin күттапьа дii сапъысан?
Njiucca сазавьхын итеңејекке—велеек къыс ојотун,
Ejigin итеңејиетре дii тураңын?
Өјдөө—min тъым qaha кыгъса-сымъята,
Min Miiterejim-атыпты ақаңтар, горуолга, атып даа тојот-
торго —

Оl kinilerge tuoqqa нааданъ?
Min — кыгъынь, аждаан төрүөтөбин.
Kinilerge ol төрүет наадалаақ, опон, ерен-итеңеј,
Ejigin — çelliги саңагват дынъаңтара.
Върастъ!

Магъяпа.

Саръавыс, тоqтоо! Uolcaan вънъытып импивит
Uláqan er kihi саңатын ihittim.
Kinees, iti eppit түлларың miigin ejieqe ejeliir.
En menik вънъыбын импавып,
Çe emle Miitereji көрөвүп. Çe ihit:
Sөвyleste! Sөвyleste! Uhugun, tyrgetee!
Seriigin tyrgennik Moskuba аатыгар sirdee;
Kiriemili ыраастаан Moskuba туроупун тутаңып —
Çe оссоjo min ilиibin kөрдөһөн çөhөлжүйт ыталаар;
Taңara ihittin — Godunuop umsарь oqsullan
En атаңың туроңна tirenien innine —
En тартырг тапталдын min istieqpin ваңагваррып.

(Barar.)

Сама́зваанjas.

Sиоq, ҹаңтарь кытта keпsetieq kerietin
Sudurgu Godunuobi кытта oqsusput orduк виолинук,
Biiter bil дыважас iesujitterin кытта tyөkynneher серсеки
buolsuk.

Saq sietin kinini; къаq къајват: виitajdьыг,
Saanar eriller-burullar,
Sыllar, ыгъысьпыг, ытъаг.
Moqoj, тоqoj... Bii vi виолиоопин биттенен
Uqioqum զампаавыт, викатып виоража състым.
Uurulunna: qallaan сърдьбыта seriisin զамнаттъм.

P. A. OJUUNUSKAJ түшәана.

RUSAALKA

Dniepir vierege, mielinse

Mielnjik, kini kylha.

Mielnjik.

Ol ihin daa, eder кыргътар варь
Акааъгът ee. Ehieqe ытсылааq,
Маанъ kihi tyvester ere
Bejequitiger сънъагъаq keriqneeqqit.
Tugunan? Өждөөq, утю мајсънан
Арът кътаатан, арът сэлаанjnъjan,
Арът onon-manan taattaran
Съвајва тухунан тъl въгаџан;
Onton orduk qаръstъaqqa naada
Syppet kyndy кълаать — къss ciehin;
Onu-biirde съьstъq, tenpөrвөkkyn.
Съвајваџа erel meijdeqine,
Bejeqe варъстааq өттө taqsar гъна,
Төрөрүккөр да tuha, санъаq тустааqqъn:
„Saahыn въна miigin ataaqtатъ,
Тартъя suoqa“ — dien. — Ee, suoq! Qantan kelen
Onnuk утюну санъаqqъtъ!
Qata sonno iirieqqit; kini варь
Късьбып bosqo tolottuurga,
Kuny въна taptallaaq segertejgit
Moonjnjugar ыаastarga velemnит,
Ontukaјgъt — сърсъыъjaq tygene
Syten qaальa, suola-ihe suujulluo;
Otton ehigi вуollaqqъtъna,

Salgъпь кииниоqqu; Oo, akaаtъla!
Min ejieqe qas syste ettim ete:
Qатъак seren akaаtъtyjma,
Çolgun қааһъja turan kuottagъtma,
Kineehi tejitime, веjeqin da
Kenennijen kebelitime — dien. — Tuq виolla?...
Çe, вилгин ergijbet çolgun
Meljci ахъjan ьтъ olor.

Къль.

Toqo
Miigin въгаqръta виолuo diigin?

Mielnjik.

Qajtaq, тоqo? Nedieleqe qasta — qasta
Manna attanan keler виоларaj?
Çe? Kунун аqсыn, arдъгар esse
Кунде ikkite, онтон ulam sedeqtik
Keler виолта — bygyn toqsus kyne
Kinini виhi көрвөтөррүт. Qajtaqъ?

Къль.

Илле suoq; къhalqata къга duo?
En kurduk mielnjik виолатаq,
Kini inniger uu ylelie suoqa,
Yletten ere ьараqan — diire...

Mielnjik.

Kinini iteqejl Kineester ylelere
Tuq виолары? Sahыl, киоваq bulla;
Ker-nar, ьаллагъы ватъы-уктыy,
Ejiginnik akaаtъпь альппъ...
Bejete yleliir; Bu erejdeeql!
Min inniber-uu! Kunneri, tyunnneri
Qaraqъn simen ьлваккын. Kөryөn:
Onpo-manna авыraqtaahыn naada —

Inen сътъвът, онон тестит.—
Кинеестен миeliçsem авъгаçар
Кассь ыllargып orduk виолуо ете...

Къъс.

Aq!

Mielnjik.

Тuoq виолун?

Къъс.

At туяçып тъаñып
Ихитим... Кини... Кини...

Mielnjik.

Өjdyø, qатъак,
Min сувебин өjdyø, импума...

Къъс.

Ol, ol iher.

(Kinees kiirer. Ats kuonjnuk iljcer.)

Kinees.

Дороово, segeriem,
Mielnjik, doroovo.

Mielnjik.

Ахъньгас kinees,
Ejieqe egerde. Өт-өт виolla
Еп сырдык qaraçып көрвөтөрпүт.
Ejieqe ostuol tarda bardым...

(Barar.)

Къъс.

Oksie, miigin санъац баар евит ee!
Saata suoq duo, kuraanaq тъјъс kyytyynen

Miigin васса өт erejdeesitى?
Tuoq, tuoq sanaa miigin тиçнаавата?
Tuoqtan-tuoqtan вејевин куттаавать?
Агът, атъп kutaqa, qasraçqa
Выгаçta duu dien, агът ehe къыл
Qaraça тъаçа qaçыгыда duu dien,
Baçyndaqa duu, miigitten saltaqa,
Araqtaqa duu dien ajmanavып—
Аյъ таçaral тъыллааç, elier evikkin,
Miigin da urukkuç kurduk тартыг
Buolbakъп duo?

Kinees.

Urukkum kurduk, aanjnjaýam,
Suoq, esse orduk.

Къъс.

Suoq, ol ereeri
Sanjpjyjvьkкып, tuoq виолун?

Kinees.

Min sanjpjyjvьdьam?
Sanaaqar ere ini—min kuruugun
Ejtigin kөгөрвөр веһielejvin.

Къъс.

Suoq, suoq!
Үөгвүт кемчег ьрааqtan ьцьгатып:
Сысааçып qаппа ваагыj, тугу gыпагыj?—
Onton uuraan-kuuhan, ьытьгып:
Mieqe yөrdyң duo, васса erde kelie dien
Miigin kehyttүп duo?— otton bilgиг
Kurutujbut kurduk saçarbakъп;
Kuuspakъп, imenqeeqtik uuraavakъп;
Tuoqtan ere ajmañyjvьkкып. Tuoqtan?
Qaja mieqe къынгвьтып виолаaraaj?

Kinees.

Ejieqe kubuluniyoqrin waqatvarryp-
Min syreqper syrdeeq ъar sanaap
Ilje syljcasyn. Kinieqe en shtaap
Itti taptalyn imenin da kyyhynen
Cerpeteq da, aqardahyaq da suoqa.

Къъс.

Ejiginniin viirge sanaaqqaavatym
Syrdeeq ъaraqan — sanaaq kisteliq mieqe biller.
Søbylyøn — viirge ъtahyam, søbylyøme, —
Bir tammaq uupan qorgutunnaqam suoqa.

Kinees.

Toqo vylaardavyb? Tyrgene orduk,
Doqocukaam, kyn siriger, barammat
Çol suoqun bileqin; ytye da teryt,
Çuhyn ucygeje, kyys, waaj-duol da
Tuoq da aljçarqaqya vylha keppet.
Bihi da colloooq etibit vuolbat duo,
Bieviejem? Ejiliginen, en taptalgypan
Min baqas toloru colloooq etim.
Min keskilim tuoq vuolar da, qanna da
Buollarsyn, doqocukaam, ejigin
Umnuom ere suoqa; min sytererbin
Bu dojduga tuoq da tolujuo suoqa.

Къъс.

Tыгып site өjdyøvetim da,
Tuoq ere suostaaq. En vihi oqoguuvit
Qappыk ere erejinen saannaqa...
Araqsъpan vuoluo duo?

Kinees.

Taajdьn, taajdьn,
En vihi araqsar anallannyyvt.

Къыс.

Kim araagъaj? Ejiginniin min viirge
 Кыј ыгааққа да bassar къаңыт suoq duо?
 Uol oqoluи таңыам. Иш—ataq виолюом,
 Suolga da, воquokka da, seriige da—
 Seriitten min kuttamмарып — ejiggin,
 Ejiggin ere kөryум. Iteqeјverppin,
 Suoq en istiң sанаавып вилеригин,
 Евeter oonjnjoon eter тыңп виолюо.

Kinees.

Suoq виғуп min өјвөт көр-нар kiirbet;
 En istiң sанаақып bileeri гымтарып;
 Seriige ыгаақ suolga da terimmeppin.
 Oloqpor qaalavып, ol yrdynen
 Sallar saasрыт тиңаръ арақсыақтааqrыт.

Къыс.

Toqtoo biligin вагъып өјdyetym...
 Оjoq ь'aңыап? (Kinees saңarsat.) Оjoq ь'aңыап!..

Kinees.

Sanaan kөr; tugi гыпъамып? Kineester,
 Къыс kurduk emie kөnyllere suoq,
 Syreqterinen çollarun bulummattar,
 Atып çон tuhanar suottarынан
 Atыньы, ojoq-doqor ь'aңtaaqtar,—
 Таңara kyn çыl sанаақып araljçыть;
 Umnumaар miigin; vi vastъцапъ
 Beleq ы.— veje, vejem вајап вieriim.
 Beleqteqim dien esse семсүк taas qориоңка
 Aqalвыт,— ы.— Оssе vi aqaqar...

(Kөmys qassылааq төhөөссүгү tuttarar.)

Вытанаај.

Къыс.

Toqtoo; ejieqe etieqteeqpин...
 Tugun өјdyөsetim...

Kinees.

Өјdyө daa!

Къыс.

En tuskar
 Min belemmin... suoq, suoq... Toqtool!—
 Qajtaq sallar saaңып тиңаръ miigin
 Выгаңыаң евитеj... suoq. Оssе съыха...
 Da!.. өјdyөtym; syreqim аппынап
 Subi виғуп en oоq qамнаата.

Kinees.

Çolo suoq! қајааққа сөвүj? Миң saatar
 Ооq тuhugar vejeqin qarystan.
 Ооqып, vejeqin qaallaryam suoqда,
 Kennekinen, вајар vejem kelen
 Kөssе сылжыам. Erejdenime, uoskuj.
 Kel, bestillenej төгyl киуhan-ыньш.

(Baran ihen.)

Bytte—sanaam ағыj сепciirge дыъ гыппа.
 Виғорданъ көhyppytym qata вагъта
 Argыj aasta.

(Barar. Къыс qамнаавакка turan qaalar.)

Mieljn jik (kirej).

Mieljn seni варан
 Kөryөqqун ваqараақып duo, kinees...
 Qaja, qanna варда kineespit? Ва-ваj!
 Kyndy taastaaq qориоңканан simemmikkin.

Kylymyrdyy umajar! Kyndy вајъ...
Браақтааңыз вең. О, вараңсан!
Отton ви? — Мәһөөссы! — Апъ қассы виол?
Тоо тұраңып? Тоо саңаңваккып?
Үегүүгүттен аарғытъян тұраңып duo?
Тұртурунан иңдең қалың duu?

Къяна.

Suoq!

Ідеңжереппин. Itinnik вуолуон satammat.
Kinini qajtaq kurduk tapтың etim.
Syreqe taas ini?

Mielnjik.

Kimi eteqin?

Къяна.

Aqakkaam, et ere qajtaq min kinini
Abardыам евитеj? Ақыңақ қонукка
Сүхүнүм керетe sytte duu? Kinieqe
Сааты ihertiler duu?

Mielnjik.

Tuoq вуолли?

Къяна.

Aqakkaam, kini barda. Ol, ol ketylte! —
Sonun алп telleqitten tardыңымна,
Атп yunyger յаастыңма,
Akaarъ min kinini ъыттып dii!
Avakkardar akymalып агаагъаq
Атпап да төбистерек etel

Mielnjik.

Iirdin duo?...

Къяна.

Көрөңүп duo, kineester,

Къыс kurduk syreqterin konyllerinen
Оjoq ыбаттарl otton; „Min ejigin
Үrдyk tieremmer, kistelleq qospor
Killeremmin kөmysteeq варсанан,
Aalaj ваарқатыпап ајдъратыпам,
Kiergetiem“ dienner alvьльпап
Andaqajallara ыттылара
Көңyl ейт diil Tyun yөhун саңана
Kiniler ihiirellerin isterge
Erejdeeq къың yөretellere,
Kyn taqsbar dieri mielinse keteqe
Erije ыга куuan olordon
Bihi sorbutunan kinees syreqin
Saatatan baran yuren keehellere,
Emie kөnyllere вуolar ейт dii...

Mielnjik.

Onnuk ейт ee.

Къяна.

Kimi kepseppitij?

Kim inniger miigin tepsiitij?
Sin biir biliem: ol өlyy къынъгар tijen:
Kineehi tejit, ikki түнъ вөгө
Biir sirinen oroq teppetter dieqim.

Mielnjik.

Akaarъ oqolor! Kinees ojoq
Blaryп kimeeqpit kelen mehejdehiej?
Ol ihin daa, eppet etim duo, min...

Къяна.

Ol дынап ytye kihili върастылаhan
Miigin beleqinen simer dii!

Qassynan! suolun савъппаңып көр ере!
 Min tuspunan тыл-ес tarqammatын dien,
 Eder qotummar tiijveter қаппык dien
 Eter тыльып көмүс dujdaары гытты!
 Daa, umpan turar евиппін — kinees,
 Kinieqe усыгеj ааккар, къыскып
 Kinini кытта ьытар виолвуккар,
 Къыскып кылаанаңтык турпатааңгар
 Ви көмүхү ejieqe бердервите...
 Min өlyум ejieqe tuha виоллун! (*Мәннөссүгү виерер.*)

Mieljnjk (ытты-ытты).

Kytyr, тиоққа-тиоққа тъппааң тијдим!
 Tugu аյъ таңара ihitinnerdin.
 Тегеррүт адаңып iti kurduk
 бараңаппык eteriң аյъ виолват duo?
 Кылгас уевег көгүт оқокком,
 Кыңсаң саңым соғотоq сулуха,
 Qajtaq ataaqtappat виолуомиү?!

Ада lehin мөлтөңтүк tolорвирар
 Айъ таңара кыраатаңа,
 Айъ таңара кыраатаңа,

Къына.

О, тъыпты

Qaattardaңып! Тытпыш erien кыбы min moonjnjivin
 Erijdeqien! Сөмсүүгүнен виолбатаң,
 Erien кыльдан eribit! (*Сөмсүүгүн виңа tardar*)

Mieljnjk.

Өjден оқокком!

Къына.

Subi kurduk sejmektii oonjnjuom ете
 Min çolbun сагвыйыт өlyү тооjoип.

Виас ыывыт Риускинъ çietiger killereller.

Boriel qud, qarttynatata.

Mielnjik.

Tylekedijdin, кыгък tylekedijdin.

Къха.

Bu menjnjehim! uluu saat menjnjehe!
 Otto dojduga saamaj tapтъгъвьттан
 Akkaastanan turdaqъна, manan
 Bergeheleebit ebikkин, manan
 Bergeheleebit ebikkин, aptaaq өстөөл!
 Bihi араqъстьвьт. Timir, min menjnjehim!

(Diniepirge hyndy sastынатын въгаqar).

Billgin варъта быtte...

(Өryske tyher.

Oqonjinor.

(oqton tyhen ihen).

Oo, sorum, sorum!

Kinees tiereme.

Съвајва. Kineesteeq kijit osthol keleqeř olorollor. baljçittar, ыъланът къргъттар.

Түңүр.

Behielej съвајванъ yөdyttvьyt.
 Kinees eder kinеgielin doroob!
 Beje vejeqитин taptaan, syvenen
 Taqara komotynen oloruq!
 Къгазъавај къргъттар, ыълаqъ?
 Къвац кубалар, тооq тijimijdigit?
 ыълаqъп ылаан byterdigel?
 Kyumejgit kyys ыълттан kehieqирdee?

Quor.

Suorumju, suoruomju
 Tolkuja suoq suorumnjuhut!
 Kijiikkе kelen ihen,

Biocukulaaq piivenen,
 Oquruokka iиннеммит
 Qopuustань kilettibit,
 Kyryөде тоңqолжуhan
 Beriejetten kөrdөstvьyt:
 Beriej-beriej beriejske
 Kijiit къыска tierdeeqtir
 Suolu-ihi ыj destibit.
 Suorumnjuhut serej da,
 Мөхөессыккyn агъя да.
 Мөхөессыкке qассь qампъяг,
 Къргъттаръ манjыттаацъят.

Түңүр.

Kulyykter, ыъла да вөqөну ылаапчы! —
 Mejin, mejin tунyrgytyn ере төqумен.

(Belegteteliir.)

Sooqotoq kиolas.

Taastarypan, saharqaj kumaqъpan
 Taas ureq tyrgennik syyrdere.
 Tyrgen ureqde ikki valъk syljчara
 Ikki valъk oqoto, ikki kyoneq.
 Ihittiq duo, kyoneq valъкаjьам
 Ihittin duo ureq sehenniferin?
 Kiehe kere къыс uuga tyspytyn.
 Timiren ihen doqorun кълаавыть?

Түңүр.

Къргъттар! Ви тиоq ааттааq ыълатай?
 Къргъса съвајваqa ыламмат ыъла.
 Kim talan saqlalaata?

Къргъттар.

Min виолватаqрьп —
 Bihi виолватаqрьп...

Түңүр.

Otton kim ылаата?

(Кыргызтар ottolorugar sisiginehil, айтмалы.)

Kinees.

Min bilevin.

(Ostuoltan turar, kuonjnukka sisiginejer.)

Mieljnjik къынга манна баар.

Kier гып. Ким killerbitin bile tat.

(Kuonjnuk kыргыттарга keler. Kinees oloror, uohun ihiger.)

Kihini ань saakka killeren

Anna-yrde suoq ajdaalы turuoran,

Kistener sirsin buluom suoqa...

Kuonjnuk.

Bulvatым.

Kinees.

Kөрдүө. Min bilevin—манна баар.

Kini, kini ini ылаавыта.

baljçyt.

Myet da myet!

Syhyөqteri, төвөлөү пижөlyten.

Qata агыж ахыж soqus: minjnitter...

(Kinees kijiittiin uurahallar. Braaq kыра ынъ ihiller).

Kinees.

Kini! Kini kynyleen ынътыг (kuonjnukka). Qaja?

Kuonjnuk.

Kinini qantan da bulvatым.

Kinees.

Akaary!

Duruuska (tura-tura).

Kinegiineni eriger killererbit

Kimielinен аапча атсызьыт

Keme kelewetee?

(Barb turallar)

Qodoqoj.

Uoljcastaqa dli. Вөтүүгү аңаљып.

(Kineesteeq kijiiti вөтүүк etinen ahatallar kimielinен yr-dyleriger тавьыннатан, utujar qosko iljceller.)

Qodoqoj.

Kinegiine сылъыжам, ытаама куттальма
Ergin ister buol.

(Kineesteeq kijiit utujar, qosko kitreller, ылжыттар tarqahallar. Qodoqoj duruuskalын ere qaallalar).

Duruuska.

Угуумке զаппапы?

Түпнук аппылан тууну въха сыңыам,

Атъыз amsajdarын сөр ете.

Qodoqoj (uryumkeqe kutar).

Dогиовијаң tuhugar tyher.

Duruuska.

Вањъва!

Вањта усүгейдик ааста буолваат?

Съвајва да бердин!

Qodoqoj.

Ајъ тоjon таңара!

Вањта усүгей да виir куhaqannaaq.

Duruuska.

Tuguj?

Qodoqoj.

Tuoq ere kuhaqan bikke
Urui ытъатылан атып ылаатылар.

Duruuska.

Açaraj кыгъыттар چөөвөтө сиоq
Сылжывтар ее... Kinees съваајватып
Aljçatar səptəeq yhy duo. Baraqbar,
Attanarbar uoljçasta ee. Върахаaj,
Njaacъskam!

(Taqsar.)

Qodoqoj.

Oo! Syreqim dolgujdaqъan,
Kemlin innine съваајбаламтърьт ее...

Kinegiine сърдък qoho.

Kinegiine уонна көрөссы емееqsin.

Kinegiine.

Тъастара iheller вънъыта, kini siоq.
Uoj, ijekeem, ojoq ыълан innine
Qarъs sirge qalbaqъjvat buolara,
Uottaaq qaraqъn miigitten tonoluppat ete,
Ojoq ыла da oloq атып buolla:
Sassъarda erde miigin uhugunnarar,
Qaraqъn qaja tardaat атып ыцьдатар;
Тууңде дыъ qanna сылжасып аյвъt вiler,
Төннөн kelleqine birde taplaan etie,

Puuskin горючка сътара.

P. A. Bruun' urusuunaga.

Birde eme сымнаqas iliitinen
Iedespin imerijie, taptajya...

Көрөссы ешeeqsin.

Kinegiinee, er kihi вөтүүк kurduk:
Kirii-kukuu қыпашынан dallaqnaat
Кыжданнаqa, otton çaqtar erejdeeq,
Сымыт battыр kuruqssalъ olor —
Oqo-urui ere çonno uuhat.
Ojoq ыълан innine qarъs qamnaavakka,
Ejiigin ere kerye. Ihie, анья siоqa.
Ojoq ыла araas naadalara kelle:
Baqar ыллаqъgar вата сылжы,
Baqar moqsoqollooq bultuu вагъя,
Baqar serilerge ilais kъyha iljcie.
Onno, manna — çietiger oloruuo siоqa.

Kinegiine.

Qajtaq сапъысын? Qaja billibetinen
Kersyyleeq вуолаарай?

Kereccsy emeeqsin.

Аյъпъ саңастьма:

Kimi ejigitten orduk dieqej?
Ваъсъпан bekkin, кърасъавајсъпан,
Вънъсъпан, өгүнен. Sanaan көр;
Kini kimi ejigitten атъпъ
Ordugu, берди вуолуо?

Kinegiine.

Айъ тоjon кердөхүүн иштэн
Анавьлаақ одо ынтым, ерим
Миеңе эмие състыя тартыя етэ...
Ольвор туолар вуйжуттара. Ерим
Келистөө. Тоодо billibeti?

(Luopcuj kiirer.)

Kinees qappаны?

Luopcuj.

Bihigini kinees
Чөөгүлгөр варъп diete.

Kinegiine.

Ottom vejete?

Luopcuj.

Dniepir биерегер тъаңа соқотоq qaalla.

Kinegiine.

Kineehi соқотоq ти qaallaraqыт.
Къампнълаақ да күлүттарыт!

Sip-biligin теттерү көтүтүп!
Kinegiine ынтыма, келлиң дүр дин!

(Luopcuj taqsar.)

Aq, айъ таңара васса түүн оюурга,
Асырға кыбы, кунаңан санаалаақ киhi.
Liehej da баар вуолуо — оhol da манан duo!
Таңараңа сүмечите умата оqus!

Kereccsy emeeqsin.

Umatan, segeriem, umatan!

Dniepir. Tyyn.

Rusaalkalar.

Кердөөq kyргызмунен
Dirin tygeqten
Tyunyn kyөрејевит.
бјга ittebit.
Усыгейиен түүнү кемци
Өrys аппын qaallalar,
Көпүл bosqo moonjnijunan
Өrys киең пижүрүн тъытар,
Брааqtan ынътаhan
Salgыңда duoraan ынтар;
Күөq пжалваq siikteeq battaq
Saraqьdar saqsыjar.

Biirdere.

Арғыj, арғыj! Talaq anna.
Kirijeller съысааттар.

Ikkihе.

bj vihi ardywylъgar
Sirge kim ere syljçar.

(Sahallar).

Kinees.

Manjnjyan vi suqkuk bierenkterge,
Miigin alvaan al'ptaaq kyys aqalar...
Mappa vayg aasryt kymmyn sanatar,
Koqy-konyl, emajik eder saasryp..
Taptallaaq, taajar miqnaaq sehenin...
Manna qahan ere taptal kessere
Konyl nuuraj, kyyplnjar itti vejetinen.
Collooq etim, qom mejii! Ol gynap
Seleerkejdik onton akkaastamtyt...
Biler, ejdyur, ahylaaq sirderim!
Bilitelliin ergim terimnerin—
Bu mielinse qaja-saq siqnen qaalvyst:
Kelyehetin kerylyyr taha sypput,—
Suorunata turbut. Oqonjor, vynysta,
Kyybs miqnaaq eger ahnyvakk өlyvut...
Ылък manan vaara, otupan yummuyt.
Orten manna kih yktemmeteq,
Olbuordaaq saad oqoto vaara—ama,
Bu vucurqaj ihirik buola yummuyet?
O! vi keries duug mas—kini manna
Miigin kuuhan, saqata suoq taalvysta—
Ama ol duo?

(Mastarga sarar, sebirdeqter tyheller.)

Bu tuguj? Sebirdeqter
Kubagjan tyyrylle tyhen, tyyhaan,
Kyl kurduk kykkirehen tystyler.
Kyyramyt mas kurduk inniver turar
Syypljaqyp vaygaran.

(Tyyttvyst tanastaaq, ele koste soljar oqonjor kurer).

Oqonjor.

Doroovo,

Kytyetym.

Kinees.

Kimniij?

Oqonjor.

Mappaaq suotvin.

Kinees.

Ama daa? Mieljnjk miqnaaq.

Oqonjor.

Qappk mieljnjk?

Mieljnsebin saqqa atyalaavyst,
Atylyt al'ptaaq kyysspar rusaalkaqa
Diriq uuga bieren uurdargvyst,
Dniepir өrys tygeq kumaqar shtar,
Soqqor qaraqtaaq sojuo bal'k shaplyr.

Kinees.

O, sordooq өjө qamnaavyst. Sanaata
Buuroqa ырьт vyytiby ajtashytyt.

Oqonjor.

Toqo ol kiehe vahieqe kelsetin?
Astaaq koy-nar vuolta. Оr kohyppypyrt.

Kinees.

Kim kyyppytej?

Oqonjor.

Kim? Billen turar kyyhyst,
Tuoqqa da kyyhammarryp. Konyl viesebin
Ejiginniin, kini tyupy vinya
Betyyk ылъар da dyly olordun —
Biir da tylb eppeppin.

Kinees.

Mieljnjk miqnaaq!

Оқонјор.

Qappык mielnjik, етевіп ee ejieqe,
Mielnjik виолбатаңрып — Suorvun! Çikti suol:
Өждүүгүен, кынам өryske tysptyn;
Баңhan yrdyk осуос даңыттан
bstanaась гүтштүшт, emiskecci,
Ikki saraадывт, kyysteeq кынат
Qotoqojvittan уүнен таңстылар,
Salgыңца көтөqtыler. Ol onton
Onno, manna көтөвүп, өлбүт ылаң
Toңsиявып, arдьгар kihi ишоqат
Oloron даңытгысьвьп.

Kinees.

Bü erejdeeq!

Kim kөrөr ejiligin?

Оқонјор.

Miigin kөrөr
Ereje suoq, кырсан оqotujdum.
Rusaalka oqoto, ваңьва,
Miigin kөrөr.

Kinees.

Kim?

Оқонјор.

Sienim кысы.

Kinees

Suoq, kinini

Kihi къаян өjdye suoq. Oqonjor,
Qargыjan өlyөп, виiter аçырса кыл
Sieqe. Miigin кытta min tieremmer
Baңbaq, olor.

Оқонјор.

Ен tieremner? Suoq, ваңьва!
бұтсырдан killerien, оптон виңар,
Kiergelginen миомаңтың. Manna тыллаңрып,
Toppin, көпүлүп. Tieremner вагваррып.

(Taqsar.)

Kinees.

Ваңта min burujum. Өju ыбыктар
Syryketien! Өlbyt orduk, orduk.
Өlbyty ытсылаан сапывьт,
Meliippe аявьт. Өlyy kinini
Ваңвьтып кытta тәңniir. Iireeki
Kihititten aahar — kereqsemmet.
Saңarar саңатп sataan salammat.
Kinini кыл выгааңп kurduk kөrөr.
Çоппо виollar — kini kylyy elege.
Kim виаqarar sorduur, таңара көвсет.
Оқонјор sordoq! Ҫuhyne-bodoto
Kemsinii миңун mieqe emie көвүтте!

L u o r c u j.

Ol баар. Nehicce, Ҫe, bullubut ee!

Kinees.

Toqo kelligit?

L u o r c u j.

Kinegiine sorugunan.
Өr виolkuttan kuttamyt.

Kinees.

Мапавып

Kihi tulujuoq виолбатаq; Одовин duo,
Njeenкete suoq виirde qardыlaabat?

(Taqsar. Uu kъrsynan rusaalkalar kestoller)

Rusaalkalar.

Балъка¹даар, ол килемде,
Site ватъаң қајаңы?
Сальмпъ, кyle, ihiire
Аттаңп yıgutyөңү?
Туун виолла. Ој-тьа qaraarda,
Өrys uuta тътпъыда,
бэлга ветык cугдаarda,
бј namtaan kiiren barda—

Birdere.

Toqtuu туhyeq, eçijikeem.

Ikk ihe.

Suoq, tyksy, tyksy, вутер.
Bihi тъјс eçijikpit—
Сатъссавыт көхтер.,

(Umsallar.)

Dniepir tygeøe.

(Rusaalkalar tieremnere)

Rusaalkalar сатъссаларын атъгар qatallar.

Aqas rusaalka.

Өryyggytyn тоqtotuң вальстатьам,
Күп къыста, бј уөhetten kylymneete,
Kyөrejen, qallaan appъgar oonjnjoon,
Kimi da вугун ehi ćiibeleemeң;
Satъпь да късыбылатъман,
Вальксытар да ilimnerin
Otunan, пјалваңынан ьяратъмаң,
Вальк kyөнең tuhunan seheninen
Оғону да шуга manjnjytъмаң.

(Rusaalka oqoto kiirer.)

Qantan kelliң?

Rusaalka oqoto.

Sir yrddyger, ehevər
Taqsan kiirdim. Kuruuk miigin kerdəhər,
Qahan ere, kini manna uuga
Tamaattaavət kəmys qassylarən,
Bulan kulu diir — Min onu ər kerdyətym;
Otton qassə dien tugun vilverppin.
Ol ereeri ətəhəm tıçipan
Kylymnyut uottaaq qaza qaatyp
Tahaatvəppar bekke yerde.

Rusaalka.

Keccegej!
Ihit, oqokkom. Biligin ejieqe
Erenewin. Bihi biererekpitiger bygyn
Er kihi kelie. Kiçini manaan
Utary taqys. Bihiene ırıuubut.—
Aqaq buolar.

K'yz.

Ejiigin vägaqan
Atyp ojoq ывыт kihi duo?

Rusaalka.

Sol kihi; пагъппык съхып kinieqe,
Төгүөвүтүн tuhunan bilergin
Tyere kepsie. Min tuspunan emie,
Miigin umunna duo dien ьълтаңына
Өждүүр aqtar, urukkutan kurduk
Tartyyr, kkyter die. Өждүөтүң duo?

K'yz.

O, ejdyətym.

Rusaalka.

Ce, taqys! (*Saqotoqun*) Saakka vägvät
Qarsıttan taqsıvvät, ejə suoq

K'yzs buolan uuga tyspyppyttən ыла,
Dniepir өrys dirin tygeqer
Tyller kyysteeq, тымпъь etteeq Rusaalka
Buolan ejdənyeqpyttən — sette syl aasta...
Өhyəmmyn sitihieqpin sanlıgъym,
Bygyn ol caanym tuolla vñhylaaq.

Bierek.

K'inees.

bar sanjnjar kuturoqannaq sanaalar
Beeheeen ni kessyhyym tilinnerde.
Çolo suoq oqonjnjo! O, ыпъгъып!—
Kinini bygyn, baqar emie kessyəm,
Baqar, kini tyaatytan araqsan
Miigin kytta bassyaqa...

(Rusaalka oqoto bierekke taqsar.)

Tuoq çiktinij?
Qantan kelliq tannık kere oqo?...
• • • • •

CAQYLOJAN tyleaha.

BAL'KSÝT UONNA BAL'K TUHUNAN SKAASKA

Көвүөгтүүр dolgunnaaq
 Kyөq muora ketyetgar,
 Bur-bur vuruoluur
 Buor valaqaңца,
 Oqonjnordoоq emeeqsin
 Otut orduga ys syl
 Olorbuttara uhy.
 Muoraqa kiiren oqonjnorf
 Mунqatъpan vultuura;
 Emeeqsin taqas qatan
 Erejin boruostuura.
 Muoraqa kiiren, bierde
 Mунqalaan qolviжvata,
 Uu چeberete kelen vierde,
 Oqonjnorf qomojvata.
 Onuoqa turan, oqonjnorf
 Ikkihin tardыvta,
 Mapyaqa emie, araj
 Muora oto taqsvvta.
 Usyhun—mунqatъgar
 Biir bal'k tijen kelvite,
 Kennery bal'k buolbataq,
 Kemys bal'k ete.
 Kyerejen taqsaat,
 Kemys bal'k

Kihiliи тyl eppite:
 „быт, miigin, кытсаңа,
 быт miigin muoraqa,
 Baqatvikkып manjnalъam,
 Kөrdyөvukkyn baar gьpьпам*.
 Oqonjnorf erejdeeq
 Ulaqannык sohujda.
 Otut orduga ys syl виha
 Uuga tyhen qaala sylha,
 Muoratъgar kyn aaј
 Mунqatъpan vultuura da,
 Sallar saahып tuqarъ
 Saqarar bal'k baar dien
 Sanaatъgar da suoqa;
 Ieqejer iecceqteeq,
 Ikki ataqtaaq
 Istibeteq suola.
 Kyөq muoraqa теттер
 Kemys val'Ьs oqonjnorf,
 Alamaqaj soqustuk
 Alqaan ataargyt:
 „Kemys val'Ьsам,
 Taqara kemetynen,
 Kyөq dalaj ustun
 Kyylejdee kөnulgynen;
 Tөlөvyr erejverppin,
 Төnnөeqтөө muoraqar”.

Oqonjnorf emeeqsIniger kelen,
 Uluu чiktini kepseebit:
 „Күп вүгүп val'Ьs tuttum,
 Kennery val'k buolbataq,
 Kemys val'k eveet.
 Kyerejen taqsaat,
 Kemys val'Ьs
 Kihiliи saqarda;

Baqarvikkyn manjjaýam,
Kerdyeövykkyn vaar gýňam,
Kyøq muorabar tettøry
Kenyllleen ýbt dien
Kerdestø, aattasta.
Onuoqa turammyñ
Ujutta sanaamtyñ,
Kemys vaýsъ
Kyøq muoraqa,
Telebyr egejvetim
Tettøry ýbtan keestim".
Onuoqa emeeqsine
Oqonjnjeru mœnytunne:
„Balaj aargъ, dalaj akaagъ!
Balxtan miç saatar,
Qarxta ывытън vuollar
Qaalxa suoqa ete.
Qarxtabyt vihiene
Qajttan qalvbt dii".

Tepneheie duo oqonjnjer
Tietejen-saarajan,
Kyøq muoraqa tettøry,
Kiiren kelen kœrbyte:
Kyøq muora uuta
Kenyllleeq waaraqaj,
Sillie tyal ovirgu
Sellierter daqapъ,
Erehe dolgunnar
Ibirdii oonjnjuullar.
Kyøq muorattan oqonjnjer,
Kemys vaýsъ ыцьда.
Yetygen terdyger
Or-eter vuolbata,
Boljçoqtoq kurduk, valyk
Bu ustani tijjen kelle,

Tijjen keleet ьјытта:
„Toðo кынппып, кытсаqas?"
Qoolçuktaaq vejete
Qoñkujan turan
Qorujdaata oqonjnjer:
„Ahып daa, qotun vaýsъам.
Avыгаа, въхaa.
Miene emeeqsinim
Meele mœnør-eter,
Saña qarxtabyt
Saatar bul dien
Saqarar-içerer,
Qarxtabyt vihiene
Qajttabyt eveet".
Onuoqa kemys valyk
Oqonjnjeru eppite:
„Sanaarqaama, çieçer var,
Saña qarxta vaar vuoluo".

Oqonjnjer emeeqsiniger kelen,
Oduulahan kœrbyte,
Qajъ ујеçe, araj
Qarxta vaar vuolbut.
Urukutaaqar orduk
Uordajan emeeqsine
Oqonjnjeru mœnytunne:
„Balaj aargъ, dalaj akaagъ!
Baara ere qarxtabyt,
Bulan ывыт ebikkin.
Qarxtabyt tuhata
Qoloon ini, qata...
Tyøhejen turuma,
Tennøn tijjen valykka,
Tonqojon turaqçып,
Çe, qata kinitten
Çiete kœrdøs ere".

Тәңнегіе duo, оғонjnор
 Tietejen-saarajan,
 Kyөq muoraqa төтtery
 Kiiren kelbite.
 (Mundu minin kurduk
 Muora budulujbut).
 Kyөq muorattan оғонjnор,
 Kөmys вальсъ ыңырда.
 Yөtygen tөrdyger
 Өr-етөr виолбата,
 Boljçoqtoоq kurduk, вальк
 Bu ustam tиijen kelle.
 Tиijen keleet ыјтта:
 „Тооq кынаппың, кыңсаңас?“
 Qooljçuktaaq веjete
 Qoңкуjan turan
 Qorujdaata оғонjnор:
 „Аһын daa, qotun вальсъам,
 Авьгаа, въльхаа.
 Emeeqsinim miigin
 Евиl мөqөr-eter,
 Sыtтарар-turuorar
 Sыnijnalaq вierbekke,
 Saңa ҹiete bul dien
 Saңarar-iңeret“.
 Ониода көмис вальк
 Oғonjnorgo eppite:
 „Sанаарqaама, ҹеңер вар,
 Sанаң qоту: ҹеңе вар“.

Bur-bur buruoluur
 Buor валаqапъгар,
 Oғonjnор tиijen
 Oduulaata daqань,
 Buor валаqапъп
 Букатып виолбата,

Риүсін пааматынъда (Москуба куорат).

Araj turan, inniger
Ampaardaaq, qahaalaaq
Mas çie taas turbata,
Mañqajan kestər.
Ahaqas tynnykke
Argyñpjajtaan oloron,
Emeeqsine emie
Erin mədə tohuja:
„Bałaj aargъ, dalaj akaarъ!
Baara ere čieni,
Bulan ыывт ebikkin.
Tyøhejen turuma,
Tønnøn tiijen val'kka,
Syhyeqteeq vejeç
Sygytujen turañqъп,
Baahńpaј vuoluoqun
Baqarbat dieñqin,
Baaj-dъvaraap vuoluoqun
Baqarar dieñqin,
Bar, aattas, akaarъ“.

Tønnehie duo, oqonnjor
Tietejen-saarajan,
Kyøq muoraqa tettøry,
Kiiren kelbite.
(Baaraqaj muorata
Barъль baallanar).
Kyøq muorattan oqonnjor,
Kemys val'gъ ыцьda.
Yøtygen tørdyger
Ør-eter vuolbata,
Boljçoqtooq kurduk, val'k
Bu ustam tiijen kelle.
Tiijen keleet ыјttta:
„Toqo къхаппьц, къгсаqas?“
Qooljçuktaaq vejetе

Qoñkujan turan
Qorijdaata oqonnjor:
„Ahъn daa, qotun val'gъam,
Avъgaa, въvhaa.
Emeeqsinim orduk
Ebii məqər-eter.
Syt'alar-turuqar
Sыпнjalap vierbekke,
Saqarar-iqerer.
Baahńpaј vuoluoqun
Baqarvarpъп dien,
Baaj-dъvaraap vuoluoqun
Baqaravъп dien,
Emeeqsinim emie
Erejdeete eveet“.
Opioca kemys val'k,
Oqonnjorgo eppite:
„Sanaarqaama čieqer var“.

Oqonnjor emeeqsiniger kelle.
Ol kelen tugu kөrbytej?
Yrdyk çiebaar vuolbut.
Угуң kyyleqe taqsan
Kini emeeqsine
Kiergelleeq kiis sonu
Kejвecci keppit,
Baarqat bergeheni
Bańgar anjnъmtyt,
Muora сөмсүyge
Moonjnjugar klyjçylaaq
Tardъb kemys bihileq
Taqvaqar kekkelespit;
Baqarvъп sъpnjar, oqsor,
Battaqыttan sъshar, sohor
Aqъalçyt kuluttara
Attъgar turbuttara.

Emeeqsinqe sudurgutuk
Ete oqonjnior, bi kurduk:
„Baajpja sudaajpja,
Baaj-d'vvaraan doroovo!
Duuhan ejiene,
Duohujbuta buoluo".
Onuoqa emeeqsine
Uordajan qahynda,
At dalyn braastata
Oqonjnioru ataagvita.

Bu kurduk nediele
Buolan aasta.
Ikkis nedieleqe
Emeeqsine orduk
Ebii k'yg'kt'jda;
Oqonjnioru ьцыган
Uordajan saqarda:
„Tuhejen sylcyma,
Tennen tijen val'kka,
Syhyeqteeq vejeq
Sygyryjen turaap'p,
Baaj-d'vvaraan buoluon
Baqarbat dieqqin,
Kyn sirin yrdyger
Konylleeq sarbyssa
Buoluon baqarar dien
Bar, aattas akaat".
Onuoqa kuttanan
Oqonjnior eppite:
„Tuoq buolluq, qotunuom en?
(Toton qaalan duo...)
Tostu-tuora t'illast'ya...
Kyn saagst'vaibgar
Kylyge bazaarg
Keqyje sanaat'ya..."

Emeeqsine orduk
Ebii k'yaht'nda,
Erin turan
Iedeske tahynda.
„Ker ere, maqaj allaaq'z,
Keendej teve akaat',
Baaj-d'vvaraap' utar',
Miigin kytar' —
Mekkyhyo uhy.
Siowanym tuhugar
Sorujan etebin,
Tyhejen turuma,
Tennen vag, muoraqa.
Barbatargyn ere,
Baqarsvat'ya da ihin,
Barar g'yp'iam".
Teqnehiie duo, oqonjnior
Tietejen-saarajan,
Kyeq muoraqa tettery,
Kiiren kelbite.
(Kevyeqttyr dolgunnaaq
Kyeq muora baallanan,
Qall'g'by-killyrgyy
Qaraara chalkyvt).
Kyeq muorattan oqonjnior,
Kemys val'g' ьцыда.
Yetygen tordyger
Or-eter buolvata,
Boljcoqtoog kurduk, val'k
Bu ustani tijen kelle.
Tijen keleet ьjytta:
„Toqo k'yanpp'ya, k'yaqas?"
Qolcuktaaq vejete
Qonkujan turan
Qorujsaata oqonjnior;
„Ah'p daa, qotun val'g'bam,

Авъгаа въъхаа.
Emeeqsinim emie—
Евii ajdaarar buolla:
Baaj-dъvaraan buoluon
Baqagvarрып dien,
Kyn sirin yrdyger
Көпүlleeq sarьssa,
Buoluоqun vaqaran
Buokastырг eveet".
Onuoqa kөmys balьk
Oqonjnjorgo eppite:
„Sanaarqaama, çieqer var,
Sarьssa buoluоqa".

Oqonjnjor emeeqsiniger kelle,
Ol kelen kөrbyte duo?
Saarъskaj balaatalar
Sandaarъjan turallar.
Sanaavъtъn qotу
Sarьssa buolan,
Balaataqa emeeqsine
Bastъn ostuolga oloror;
Kyndy аябъпъ
Kutan viere-viere,
Minjniges amtannaq
Bireenjnigi sieten,
Bajaardar-dъvaraannar
Maapъlaan ereller.
Saarъskaj balaataqa
Sarьssanъ tula,
Syrdeeq qarabyllar
Sygeleeq turallar.
Oqonjnjor kөre tyheet
Ulaqappъk kuttanna.
Syhyөqteeq vejete
Sygyryjen turan,

Emeeqsinqe ette:
„Doroovo, uordaaq sarьssa!
Duuhakaң ejiene,
Duohuјvita buoluo".
Къынгывт въълан
Кыпсагъjan baran,
Emeeqsine kinieqe
Injetten kebiste;
Onuoqa, oqonjnjorgu
Keteqitten kenejdeen,
Bajaardar-dъvaraannar
Batan tahaardыlar;
Sygeleeq qarabyllar
Sъhan ihen аапца —
Съъла оqson qaallыlar.
Onu kөrөn noruot
Oqonjnjorgu kylle:
„Kehej, saatta akaarъ!
Keneqes daqанъ
Akaarъga уөгөq:
Atъn kihî sъarqatъgar,
Olorsubat buol!" dien.

Bu kurduk nediele
Buolan aasta.
Ikkis nedieleqe,
Emeeqsine orduk
Евii къыкътъда;
braaqtaaqъ çонунан
бълтаран ылан,
Eriger emie,—
Emeeqsine eppite:
„Tyөhejen сылжъма,
Tөnnөn тиijen balьkka,
Syhyөqteeq vejep
Sygyryjen тирацъпъ,

Kyn sirin yrdyger,
 Kənülleeq saňbissa
 Kydeqe kъra dien,
 Kəmys val'k mieqe
 Kyyhyn kelynen,
 Suluuspa toloron
 Sorukka sylçyaqttaq,
 Akyjaap vaqalga
 Aatyran oloron,
 Baallanar muoralary
 Bas bilieqin,
 Baqarar dieqjin
 Bar, aatfas akaar".

Utarъ tъl etien
 Oqonjnijor çulajda.
 Teñnehie duo, oqonjnijor
 Tielejen-saarajan,
 Kyøq muoraqa tettary,
 Kiiren kegyute;
 Sillie tbal oburgu
 Sillieren-bollooron,
 Uordajvъt dolgunnar
 Uhuutuu' ssallalar.
 Qallaanqa qawaha
 Qaraavъt muorata.
 Kyøq muorattan oqonjnijor,
 Kemys val'gъ vьcьrda.
 Yøtygen tedyger
 Ør-eter buolbata,
 Boljçoqtooq kurduk, val'k
 Bi ustam tiijen kelle.
 Tiijen keleet vьytta:
 „Toqo kыnapпып, кыгчаqas?"
 Qooljçuktaaq vejete
 Qoñkujan turan

Qorujdaata oqonjnijor:
 „Ahъn daa, qotun val'gъbam,
 Avъgaa, vьlyhaa.
 Satana çaqtara
 Sataan oloppoto.
 Kyn sirin yrdyger
 Kənülleeq saňbissa
 Kydeqe kъra dien,
 Suluuspa toloron
 Sorukka sylçarga,
 Ejigin, vejeqin
 Erejen eter.
 Akyjaap vaqalga
 Aatyran oloron,
 Baallanar muoralary

Bas bilieqin
 Baqarar eveet".
 Ol aajъ, baъga —
 Oncu saqarbata,
 Kulturuga ere
 Kijvatzъ gynnа,
 Uu tygeqin dieki
 Ustan tyhen barda.
 Oqonjnior muorapъ
 Oduulaan turan,
 Kehyyuert dыbъ
 Kehytte daqanъ,
 Komsys baъga
 Qomojuon tuhugар
 Qorujun eppete.
 Oqonjnior emeeqsiniger kelen
 Oduulaan kөrbyte,
 Urukku kurduk,
 Bur-bur buruoluur
 Buor balaqana
 Baar buolbut.
 Emie boruokka
 Emeeqsine oloror.
 Emeeqsinin inniger,
 Qajytan qaalvut
 Qaqytata sъtar.

B. CIREEJEP тълаана.

A. S. Puuskin олооqun иопна аjar yletin вellelere (daatalara)

1799

Bes өյн 6 күне (бат өйн 26 күне). Moskubaqa Njemieskej ulus-saqa Uskuborsuop çetiger A. S. Puuskin tөрөөвүте.

1811

Atырсаq өйн 24 (12) күне. Puuskin авацатып (B. L. Puuskinn) кытта Peterbuurga kelen ekseemen tuttaran Saarskosieliskej lissiejege kitirbите.

1814

От өйн 16 (4) күне. Puuskin тапчайжы qоноопо „Ataspar-qоноопу sunjuassecьга“ peceettemimite.

1817

Bes өйн 22 (9) күне. Lissieji vutevbite.

1819

От өя. Meqeejelebiskejge „Derievine“ dien qоноопу surujusta

1820

Muus ustар. Lissiejege tөryiteebit „Ruslaan иопна Lydimiile“ dien pojimenti Puuskin vutevbite.

Lam өйн 18 (6) күне. Iraaqtaaqъ velaahын шаты qоноопогу, epigaammalarы surujutugar burujdaan Puuskin sandaarmalar ылаaq-taaqъ vjaacъылан сооргун съыкацаа ыррыйттара,

1824

Kulun tatar 22 (10) күне. Peceetten „Baqcisaraj pontaana“ (pojeme) taqsывбыта.

1825

Olonjinju 27 (15) күне. Peceetten „Engienij Onegin“, bastакъ syhydeqe taqsывбыта.

Setinjinji 19 (7) күне. „Boris Godunov“ surujan vutevbite.

1826

Toqsunjinju 11 күне (aqsyпjnju 30 күне 1825). Peceetten „Aleksandr Puuskin qонооннор“ dien klinige taqsывбыта.

Altynjinju 24 (12 күне). „Proruok“, „Paaustan siene“, „Къыныш suol“ u. d. a. qонооннор surullusvuttara.

1827

Oulanju — kulun tatar. Turuopinjin quduolununjuk Puuskin portietin onorvuta.

1828

Altynjy. „Poltaava“ surullusuta.

1829

Bes үйн 23 (11) kyne. Puuskin Arsuruumça varan ihen Tegeraan-tan (Piersije) Arassıyyaşa өйткөлбөт A. S. Girisoytedep өдтөвүн кес-sybytc.

1830

Toqsunjnu 19 (7) kyne. Puuskin omuk siriger bararga kerdespytyn sandaarmalar sieptere (вахыктара) Benkenduorp akkaastaanata.

Balaqanqa kitrer 26 (14) kyne. „Çaam kөөсccy“ вуррүте.

1831

Toqsunjnu 3—4 kule (1839 ақынлы 22—23 kyne). Peceetten Boris Godunop“ dien tragediye taqsılyta.

Kulan tatar 2 kyne (olunjnu 18 kyne). Puuskin съваајвата.

Bes үйн 1 kyne (бам үйн 20 kyne). Puuskin Guogoli кыла nissipite.

1833

Toqsunjnu 19 (7) kyne. Puuskin Arassıyyaşkaj Akadiemijaşa cileninen түйлийнта.

Setinjnyi 14 (2) kyne. „Pugacuop istuorijata“ вуррүте.

1836

Muus ustар 23 (11) kule. Peceetten „Sonriemienjnjk“ dien surunaal mannaigъ tuoma taqsılyta.

Setinjnyi 17 (5) kyne. Puuskin Dantieske, kinini dujielge ыңытаг surugu үүррүта.

Setinjnyi 28 (16) kyne. Ikkıñin emie onnuk surugu Dantieske үйтар.

Setinjnyi 29 (17) kyne. Puuskin dujielten akkaastanar.

1837

Olunjnu 7 kyne (toqsunjnu 26 kyne). Danties Puuskinъ dujielge үньятар.

Olunjnu 8 kyne (toqsunjnu 27 kyne). Kynys 4 caas 30 mynyytoge Puuskin dujielge наанытар.

Olunjnu 10 kyne (toqsunjnu 29 kyne). Kynys 2 caas 45 mynyytoge Puuskin elet.

Olunjnu 17 (5) kyne. Өлбүт Puuskinъ sandaarmalar Pskovuskaj kuyveryneqe Sineleguorskaj manastырга iljeller.

Olunjnu 18 (6) kyne. Qallaan syrdыла Puuskin komyller.

IHINEEQITE

Uluu pojiet qohoonnoro	3
✓ Siniirge paslaaninja	7
Caaddaajapka	8
Derisjine	10
Kынсаал	14
✓ Qaaýylaaq	16
Proruok	17
Talismaan	19
Выльт	20
Кынъиль suol	21
Кынъиль kiche	23
✓ Stanil	24
Lienskej qohoono	26
✓ Israannaly tuojuu	27
✓ Өйдөвүнжүк	28
Altan attaaq	29
Boris Godunuop	46
✓ Russalka	58 ✓
Bal'ksyt nonna val'k tuhunan skaaska	86
Puuskin oloqua nonna ajar yiletin belietere (daatalara)	101

А. С. ПУШКИН
СБОРНИК ПРОИЗВЕДЕНИЙ
ПОЭЗИЯ
На якутском языке

Якутское
Государственное Издательство
Москва—1937 г.—Якутск

Отв. редактора: *П. А. Ойунский,*
С. Р. Кулачков и И. Д. Винокуров
Технич. редактор *В. Р. Викене*
Корректор *И. К. Попов*

Сдано в производство 25/II 1937 г.
Подписано к печати 9/VII 1937 г.
Формат 82×108¹/₃₂. Тираж 10 000 экз.
Печ. лист. 6¹/₂. Авт. л. 3,31. Бум. л. 15⁵/₈.
Колич. тип. зн. в бум. листе 123 136.
Бумага № 2 Камской фабрики.

Цена 1 р. 70 к., переплет 1 р. 30 к.

Уполн. Главлитта № Б-33348.

Заказ № 138.

17-я ф-ка нац. книги ОГИЗа РСФСР
треста «Полиграфкнига»
Москва, Шлюзовая наб., д. № 10.

Съвалата
Цена 3 руб.

М 9243

3
руб.